

Resmi Adı	: Birleşik Arap Emirlikleri
Devlet Yapısı	: 7 Emirlikten Oluşan Federasyon
Başkenti	: Abu Dhabi
Devlet Başkanı	: Khalifa bin Zayed al-Nahyan
Başbakan	: Muhammed bin Rashid al-Maktum
Nüfusu	: 7,5 milyon (2012 tahmini)
Etnik Gruplar	: Hintli, Urdu, Pakistanlı ve Bangladeşli
Din	: %80'i Sünni, %16'sı Şii olmak üzere Müslüman, azınlık Katolik
Dil	: Arapça (resmi dil), İngilizce, (göçmenler arasında Hinduca ve Urduca
Yüzölçümü	: 83,600 km ² (adalar dahil ve %97'si çöl)
Başlıca Kentler	: Abu Dhabi, Dubai, Sharjah, Ajman
Para Birimi	: BAE Dirhem
Para Kuru	: 1 \$ = 3.672Dh

GENEL BİLGİLER

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), 2 Aralık 1971'de İngiltere'den ayrılarak bağımsızlığını ilan etmiş olup, Abu Dhabi, Dubai, Sharjah, Ajman, Umm Al Quwain, Ras Al Khaimah, Fujairah olmak üzere toplam 7 emirlikten oluşan federal yapıda bir ülkedir.

İslami hukuk kurallarına bağlı 1971 Anayasası ile yönetilen BAE'nin Devlet Başkanlığı görevine, Kasım 2004'de ölen eski Başkan Şeyh Zayed bin Sultan al-Nahyan'ın oğlu Şeyh Khalifa bin Zayed al-Nahyan Federal Milli Konsey tarafından seçilmiştir.

Anayasaya göre, 7 Emir en üst siyasi otorite olan Federasyon Yüksek Konseyi'ni oluşturmaktadır. Bu oluşum uyarınca, Abu Dhabi Emiri Devlet Başkanı, Dubai Emiri ise Devlet Başkan Yardımcısı ve Başbakan olmaktadır. Hükümet 20 üyeli olup, bakanlar Emirlik aileleri arasından seçilen üyelerden meydana gelmektedir.

Federal Milli Konsey (FDC) ya da Meclis adıyla anılan BAE parlamentosunu iki yıl görev yapan 40 kişilik parlamenterler heyeti oluşturmaktadır. Yetkileri görüş ve tavsiye bildirmekle sınırlı olan parlamentonun üyeleri 7 emir tarafından atanır. Her emirlik nüfusuyla orantılı olarak temsil edilir.

BAE'de nüfusun yoğun olduğu kıyı kesimlerinde yazları Mayıs-Ekim ayları arasında aşırı sıcak ve nem görülür. Sıcaklıklar 46°C ve nem %100'e kadar artar. Aralık-Mart ayları arasında ılıman kış iklimi hakimdir. Sıcaklıklar 14-23°C arasında değişmektedir. İç kesimlerde çöl iklimi hakimdir. Kışlar soğuk olup yazlar kuru ve sıcaktır. Ortalama yıllık yağış miktarı metrekare başına 42 mm'dir. Fakat Ras al-Khaimah bölgesi 150 mm ile daha çok yağış alan bir bölgedir.

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
GSYİH (milyon dolar)	206.406	254.394	248.925	269.631	297.357	392.168
GSYİH Artış Oranı (%)	6.2	7,4	-2.7	2.1	3.1	3.0
Enflasyon oranı (%)	11.1	15,8	1.5	0.8	1.7	1.5
Nüfus (milyon)	5.9	6.8	6.5	6.7	7.0	8.3
İhracat (milyon dolar)	178.631	239.213	192.193	198.916	215.091	302.387
İthalat (milyon dolar)	132.091	176.264	150.032	159.034	171.757	220.336
Toplam Dış Borç (milyon dolar)	101.657	121.706	122.467	122.685	121.889	120.878
Döviz Kuru (dolar)	3.67	3.67	3.67	3.67	3.67	3.67

Kaynak: Economic Intelligence Unit (EIU)
(* EIU tahmini rakamları)

GENEL EKONOMİK DURUM

Birleşik Arap Emirlikleri ekonomisi, petrol ve doğal gazla dayanmaktadır. Abu Dhabi ülkenin en önemli petrol üreticisi konumunda olup, Emirlikte petrolün yanı sıra petrokimya sanayi gibi enerji yoğun ve petrol türevi hammaddelerin kullanıldığı üretim alanları ile doğal gaz ihraç endüstrisi de gelişmiştir. Sharjah ve Ras al-Khaimah bölgeleri de ülkenin petrol üretimine katkıda bulunmaktadır. Petrol rezervleri düşük olan emirlikler ticarete ve özellikle re-eksporta yönelmişlerdir.

Federal hükümet, Abu Dhabi ve Dubai gibi zengin emirliklerin finanse ettiği federal bütçeden nispeten yoksul emirliklere kaynak aktararak emirlikler arasındaki ekonomik eşitsizlikleri dengelemeye çalışmaktadır.

Dubai, Körfez ülkeleri arasında ve bölgesel anlamda önemli ticaret ve hizmet merkezi olarak öne çıkmaktadır. Bölgenin en büyük serbest bölgesi olan Dubai'deki Jebel Ali Serbest Bölgesi dünyada ISO 9002 belgesini alan ilk serbest bölgedir. Gelişmiş haberleşme ve ulaşım ağlarının bulunduğu bölgede yatırımcılardan gelir ve servet vergisi alınmamakta ve kurumlara 50 yıl süre ile kurumlar vergisi muafiyeti uygulanmaktadır.

Genel olarak Birleşik Arap Emirlikleri, İran ve Suudi Arabistan dışındaki tüm komşularından ekonomik anlamda çok daha güçlüdür. GSYİH büyüklüğü olarak 3. ve kişi başına GSYİH olarak 2. sırada yer almaktadır.

Ülke GSYH'nin %40'ından fazlasını dış ticaret, havayolları, turizm ve finansman oluşturmaktadır. Ekonomideki çeşitlilik özellikle alüminyum sanayisinde ve yerli, yabancı müşterilerin ilgisini çeken taşınmaz gayrimenkulde kendini göstermektedir. GSYİH içinde temel sektörler olan tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinin paylarının 2006-2012 yılları arasındaki değişimi ise aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*
Tarım	-4.8	-0.8	0.2	2.0	2.0	2.0	2.0
Sanayi	17.3	6.0	8.1	-5.6	2.3	3.3	4.6
Hizmet	7.9	6.9	6.7	1.7	1.8	3.0	4.8

Kaynak: Economic Intelligence Unit (EIU)
(* EIU tahmini rakamları)

BAE ekonomiyi çeşitlendirme çalışmalarını sürdürse de halen petrol gelirleri ülkenin başlıca gelir kaynağını oluşturmakta ve petrol dışındaki sektörleri etkilemektedir.

İmalat sanayinin en önemli alt sektörleri petrol üretimine paralel olarak kimyasal ve plastik üretimi olurken, gıda işleme, tekstil, mobilya, çimento, alüminyum, seramik, demir-çelik ve cam gibi sektörleri geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Turizm son yıllarda hızlı büyüyen bir alandır. İnşaat ve inşaat malzemeleri devam eden arazi geliştirme ve altyapı projeleri nedeniyle canlı sektörlerdir.

Son iki yılda enflasyon oranı; iç talepte, emlak piyasasında ve hizmetler sektöründe yaşanan talep artışı nedeniyle büyük sıçramalar göstermiştir. Doların güçsüzleşmesi ve gıda sektöründeki dar boğazlar nedeniyle enflasyonist baskılar oluşmuştur.

2012 yılında dünya genelindeki ekonomik durgunluğun yansımaları ve toplu konut arzındaki artış nedeniyle enflasyon%1.5 civarında seyretmiştir.

OPEC'in petrol üretimindeki sınırlamaları, inşaat sektöründeki gerilemeler ve 2009 krizi nedeniyle diğer dünya ülkeleri gibi ekonomik resesyona giren BAE 2009 sonrası bölge ve dünya ortalamasından daha düşük olsa da GSYİH artış göstermiştir. 2012 yılına gelindiğinde ise GSYİH'si 392.168 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır.

2009 Dubai Borç Erteleme Krizi

BAE, 2009 sonrası gerileyen finans ve gayrimenkul sektörünü iyileştirici tedbirlerin uygulanmasına ve kamuya bağlı bir kuruluş olan Dubai World'ün borçlarını kapatmaya öncelik vermektedir. Dubai Hükümeti, Dubai World kreditorlerine borçların 5-8 yıl içinde ödeneceğine dair bir plan sunmuştur.

BAE topraklarının ve toplam petrol gelirlerinin % 85'lik kısmına sahip olan Abu Dhabi Emirliğinde, son yıllardaki yüksek petrol fiyatlarına bağlı olarak biriken, ancak özellikle ABD'deki batık banka ve portföy yatırımları nedeniyle 200 milyar dolar tutarına indiği tahmin edilen, hükümete ait yatırım fonunun varlığı, krizin etkisinin bu emirlikte Dubai'ye göre sınırlı kalmasını ve Dubai Hükümetine finansal destek verilmesi imkanını sağlamıştır. 25 Kasım 2009 tarihinde Dubai Hükümetine ait Dubai World Holding'in, borçlarının yeniden yapılandırılmasını talep etmesi ile başlayan borç ödeme krizinde, Abu Dhabi Hükümetinin Holding'in yükümlülüklerinin karşılanabilmesini teminen Dubai Hükümetine 25 milyar dolar tutarında parasal destek vermiştir.

1 Aralık 2009'da Dubai Emirliğince yapılan açıklamada, toplam 26 milyar dolar ile sınırlandırılan yapılandırma süreci kapsamındaki borçların, Dubai World ile iştirakleri arasında bulunan Nakheel ve Limitless şirketlerine ait olduğu, dolayısıyla diğer iştirakler arasındaki Infinity World Holding, Istithmar World and Ports ve Free Zone World gibi şirketlerin mali yönden sorunsuz olduğu belirtilmiştir. Geri ödemeler dahil "Şirket Yapılandırması" adı altında geçen dış borçlar 26 milyar dolar iken bu toplam kendi içinde 10.5 milyar dolarlık bölümü tahviller, 13.3 milyar doları ise sendikasyon kredileri biçiminde ayrıştırılmakta olup 2.2 milyar dolarlık bölümün ise kaynağı bilinmemektedir.

Yeniden yapılandırma sürecinin birbirini takip eden çeşitli safhalar dahilinde yürütüleceği, bunlar arasında "Planlama" (işletmelerin borç ve nakit akışlarının tahlil edilmesi, bazı varlıkların satışını da kapsayacak biçimde ilave nakit/fon temini, geri ödeme süreçlerinin belirlenmesi) ve "Kreditor finans kurumlarıyla müzakereler" ana başlıklarının bulunacağı belirtilmiştir. Bu sürecin ilk etabında Nakheel, görüşmelere başlamak üzere, borçlanma aracı olan "sukuk" enstrümanını satın alanlardan yetkili temsilci atamalarını talep etmiştir.

Ekonomik aktivitesinin % 50'sinin gayrimenkul-inşaat sektörü merkezli döndüğü Dubai emirliği sermayeli şirketlerin (2010 yılı başındaki son raporlara göre) 170 milyar dolar seviyelerinde olduğu tahmin edilen dış borçlarının çevrilmesine yönelik riskler ve anılan Emirlikte iptal edilen veya durdurulan büyük emlak projeleri ekonomik ve ticari aktiviteyi baskı altında tutmaktadır.

Dubai İstatistik Kurumu'nun yayınladığı sosyoekonomik veriler bu tedbirlerin ekonomik toparlanmaya olumlu etkisini ortaya koymaktadır. Dubai World'e ve onun emlak birimi Nakheel'e yapılan likidite yardımları ile Abu Dhabi Alüminyum Döküm Fabrikası'nın 1.fazının tamamlanmış olması toparlanma için birer işaret sayılmaktadır.

Moody's Investors Service, Abu Dhabi Emirliği'nin kayıtsız şartsız teminat sağlaması ve yazılı garanti vermemesi nedeniyle Abu Dhabi'deki yedi adet kamu iktisadi teşekkülünün derecesini düşürmüştü olsa da Abu Dhabi Hükümeti, hızlı ekonomik büyümeye paralel olarak altyapı harcamalarını artırmayı planlamaktadır. Önümüzdeki yıllarda yerli ve yabancı yatırımcıların ülkeye yatırım yapmalarını kolaylaştıracak yeni yasal düzenlemelerin yapılması beklenmektedir.

BAE'nin ticaret anlaşması olan ülkelerin yatırımcıları şirket satınalmalarında en fazla %49 paya sahip olabilmeye şartının kaldırılmasını ve %100 pay satınalabilme hakkının getirilmesini istemektedirler.

Şubat 2010'da yürürlüğe giren BAE Tarihi Ulusal Tüzüğü'nün (National Historic Charter) ülke içindeki özel sektör çalışanlarının ağırlıklı olarak BAE vatandaşlarından temin edilmesini ve yabancı çalışanların sayısının düşük tutulmasını gerektiren düzenlemeler içermesi, yabancı yatırımcılar için şikayet edilen başka bir sorundur. 2009 sonrası ekonomik durgunluk nedeniyle BAE'deki pekçok firma işçi çıkarmış olup ülkeden ayrılan göçmen ve işçi sayısında artış görülmüştür. Buna rağmen ülke ekonomisinin uzun dönemdeki toparlanması yine göçmen işçilere bağlıdır.

Faizler

Uzun zamandır ülke para birimi Dirhem ABD Dolarına sabitlenmiş olduğu BAE, ABD Hazinesinin faiz oranlarını düşürme politikasını uygulamak zorunda kalmış, reel faiz oranlarının negatife düşmesi yabancıların bankalarda tuttıkları fonların piyasayı terk etmesine sebep olmuş, bankalardaki mevduat oranlarıyla beraber yurtiçi tasarruf oranları da düşük seviyelere inmiştir.

Bankacılık sektörünün korunması ve likiditenin artırılmasına yönelik para politikası çerçevesinde, döviz çıpasının tasarruf miktarını düşürdüğü ekonomide repo oranlarının ve reel faiz oranlarının sifıra yakın rakamlara indirilmesi düşünülmektedir. 19 Ocak 2009'da BAE Merkez Bankası faiz oranını %1'e indirmesine rağmen hala yüksek olan bankalararası borçlanma oranını düşürmek ve yerel bankaları güçlendirmek için yeni metotlar geliştirmiştir. 50 milyar Dirhem (13.6 milyar ABD doları) imtiyazlı kısa vadeli kredi imkanı sunmakta olup Eylül 2009'da bu kredi için önceden uygulanan %2,5 faiz oranını %1,5'e indirmiştir. Ayrıca sermaye yeterlilik oranları düşürülerek likiditenin artırılması hedeflenmektedir.

Emirlikler özerk olarak da likidite önlemleri almaktadırlar. Örneğin Abu Dhabi Emirliği Şubat 2009'da beş adet bankaya 4.3 milyar dolar nakit vermiştir.

TEMEL SEKTÖRLER

✓ Tarım ve Gıda

BAE, genelde çöl düzlüklerden ibaret bir araziye sahiptir. El-Ayn emirliği topraklarının bir kısmıyla Umman Denizi kıyısındaki Fuceyre emirliğinin Haceru'l-Garbi dağlarının eteklerindeki topraklar tarıma elverişlidir. Petrol gelirlerinin ülke ekonomisine katkı sağlamaya başladığı 1970'li yılların başında 15.000 hektar olan ekilebilir alan, içinde bulunduğumuz dönemde 260.000 hektara çıkarılmıştır (BAE'nin toplam alanının % 3.1'ine tekabül etmektedir.).

Ülkenin zor iklim koşullarından dolayı, tarım sektörünün GSYİH'ye katkısı %2 civarındadır. Başlıca tarım ürünleri hurma, sebze, karpuz, kümes hayvanlarının eti sütü ve yumurtasıdır. % 4'lük bir alanda hurma ağaçları ve kuraklığa dayanıklı bitki çeşitleri yetişmektedir. Ülkeye yayılmış 40 milyondan fazla hurma ağacından elde edilen mahsul bir kenara bırakılırsa, meyve olarak sadece limon ve mango üretilen BAE'de sebze yetiştiriciliği dağlık ve nispeten mevsimsel yağış alan sınırlı bölgelerde yapılmaktadır. Ancak, ülkede çiftçilikle uğraşan işgücünün fazla olmasından dolayı, sektör hem federal devletten hem de yerel yönetimlerden önemli miktarda teşvik almaktadır. Devletin tarım sektörüne olan desteğinin siyasi gerekçelerle devam etmesi beklenmektedir. Gıda fiyatlarındaki artış nedeniyle ve gıda arzını sağlayabilmek için Sudan ve Pakistan gibi ülkelerde yatırımlar yapılmaktadır..

Nüfusunun % 80'i ülkeye geçici çalışma amacıyla gelmiş yabancılardan oluşan BAE'nde toprakların önemli bölümünün tarıma elverişli olmaması nedeniyle yerel üretim imkanları sınırlıdır. Gıda ihtiyacının % 90'ı ithalatla karşılanmaktadır.

Ülke topraklarının % 87'sine sahip olan Abu Dhabi Emirliği, ülke genelindeki toplam 6.313 seranın ve 22,797 adet tarım çiftliğinin büyük bölümünü elinde bulundurmaktadır. Çevre ve Su Bakanlığı (MEW) tarım, orman ve balıkçılık politikalarını tespit etmekte, sulu tarımı yaygınlaştırmak amacıyla ülkenin sınırlı su kaynaklarının artırılması ve yönetimine yönelik çalışmalar yürütmektedir.

Tarım arazilerinin büyük kısmı halka ait olup devlet az sayıda çiftlikte deneme üretimi yapmaktadır. Yabancı firmalar azınlık hissesi temelinde yerli firmalar ile ortaklık oluşturmak suretiyle tarım sektöründe faaliyet gösterebilirler. Abu Dhabi hükümeti tarım sektörünü geliştirmek üzere yerel halka arazi dağıtmakta, üretim için gerekli olan gübre, tohum ve su gibi ihtiyaçları tedarik etmektedir. Hükümet mahsulün bir kısmını destekleme alım fiyatı üzerinden satın alarak nihai tüketiciye, belediyeye ait perakende satış birimlerinde, tarla fiyatı baz alınarak bu ürünleri sunmaktadır.

Al Ain şehrinde 1987'den beri faaliyet gösteren sebze ürünlerini paketleme ve işleme fabrikası yerel tarım ürünlerinin bir bölümünün değerlendirilmesine hizmet etmektedir. Fabrikanın 500 tonluk dondurulmuş ürünler ve 60.000 tonluk domates salçası işleme kapasitesi bulunmaktadır.

Abu Dhabi merkezli Foodco tesislerinde un üretim-işleme tesislerinin kapasitesi günlük 200 tondan 800 tona yükseltilmiştir. Sözkonusu fabrikada 50 farklı çeşitte hayvan yemi üretimi (kümes, deniz ve diğer besi hayvanlarına yönelik) yapılmaktadır. Foodco'nun ayrıca pirinç, tuz, şeker ve yemeklik yağ gibi bazı temel ürünlerin tedarikine yönelik portföyü bulunmaktadır; Orta Doğu ve Körfez bölgesinde bir çok ülkeye dondurulmuş beyaz et, kırmızı et ve sebze tedariki yapılmaktadır.

Dubai Yatırım Şirketi tarafından 1995'de kurulan Sofralık Yağ Üretim tesisi İsviçreli CAM Group ile ortaklık biçiminde Jebel Ali serbest Bölgesinde yıllık 1.500 ton kapasite ile faaliyet göstermektedir.

✓ Hayvancılık, İthalat ve İhracat

Hayvancılıkta keçi, koyun, deve, inek ve at yetiştiriciliği ön plana çıkmakla beraber kümes hayvancılığı ve yumurta üretimi için kurulan çiftliklerin tüketim ihtiyacına cevap vermekten uzaktır. Tarım alanında tüketici ihtiyaçları dikkate alındığında, taze süt talebinin % 83'ü, yumurta talebinin %38'i, et talebinin % 28'i ve beyaz et ihtiyacının ise sadece % 18'i yerli üretimle karşılanabilmektedir.

Körfez Ülkelerinde petrol rezervlerinin keşfedilmesini takiben, büyük ölçüde göçmen işçi hareketinden kaynaklanan bir nüfus artışı meydana gelmiş, buna paralel olarak gıda maddelerinin ithalatı da artmıştır. Gıda ihtiyacının % 90'ı ithalatla karşılanmaktadır. Her ne kadar ülke toprakları tarıma elverişli değilse de hayvancılık yapılması için bir engel bulunmamaktadır.

Kümes hayvancılığı doğal olarak yapılamamasına karşın kurulan çiftliklerle üretim düzenli olarak artmaktadır. Son yıllarda üretim artmasına karşın, ülkedeki üretim yerel talebin ancak % 20'sini karşılamaktadır. Ülkede yumurtadan çok tavuk eti üretimine ağırlık verilmektedir.

BAE'de altı büyük ve dört adet küçük tavuk çiftliği ve ülkenin her bölgesinde çok sayıda küçük çiftlikler bulunmaktadır. Çiftlikler tavuk eti yanında yumurta ve canlı tavuk satışı da yapmaktadır. Ülkede kümes hayvanı çiftliklerinin artması çoğunlukla kıyım, köfte, köri gibi dondurulmuş ürünler veren yerel et işleme endüstrisinin ve hayvan yemi üreten firmaların gelişmesini sağlamıştır.

İthal ve yerel üretim ürünleri arasında büyük fiyat farkı bulunmaktadır. İthal ürünlerin perakende satış fiyatı yerel ürünlerin 2/3ü kadardır. Dondurulmuş tavuk fiyatı da taze tavuğun 2/3ü kadardır. Uluslararası piyasa fiyatlarının değişken olması, ürünlerin çabuk bozulabilmesi nedeniyle ithalatçılar haftalık veya aylık olarak sınırlı miktarda ürün ithal etmeyi tercih etmektedir.

BAE yerel halkının beyaz ete talebi beyaz etteki az kolesterol nedeniyle yüksektir. Tüketiciler daha çok dondurulmuş veya taze tavuk eti satın almayı tercih etmektedir. Ülkede üretilen tavuğun elle ve İslami kurallara uygun olarak kesim yapıldığı yönündeki düşünce, ürünlerin yerel halk tarafından yüksek fiyata rağmen daha fazla tercih edilmesine yol açmaktadır. Tavuk budunun toptan fiyatı düşük olduğundan ailelerden çok, hastane, restoran, ordu gibi kurumlar tarafından tercih edilmektedir. Kemiksiz tavuk ise (göğüs eti gibi) daha çok Arap/Lübnan restoran ve kafeteryaları

tarafından satın alınmaktadır. Ülkeye gelen turist ve ziyaretçilerin fazla olması ile restoran ve otellerin fazlalığı da önemli bir etkidir.

Dünyadaki en büyük et ve et ürünleri ithalatçısı olan Körfez Bölgesi'nde talebin büyük kısmı tavuk eti ve ürünlerinedir. Kişi başına ortalama 50 kg yıllık beyaz et tüketimi ile BAE ilk sırada gelir. Kuş gribi nedeniyle hızlı bir düşüş gözlenirse de hastalığın etkilerinin azalmasıyla talepte tekrar canlanma başlamıştır.

İthalat donmuş, taze veya soğutulmuş olarak yapılmaktadır. İthalat yapılan en önemli ülkeler Brezilya, Suudi Arabistan, ABD, Fransa ve Danimarka olup, özellikle tavuk budu ithalatında ucuz fiyatıyla ABD öne çıkmakta, ürünlerini restoran, kafe ve hazır yemek şirketlerine satmaktadır. Danimarka ve Brezilya ürünleri özellikle yabancılar tarafından az su içerdiği için tercih edilmektedir. Fransız menşeli tavuk etleri çok fazla su içerdiği gerekçesiyle ülke pazarındaki popülerliğini kaybetmiştir.

İthal ürünlerin % 15'i Körfez Ülkelerine, İran'a, Kuzey Afrika'ya ve Asya ülkelerine re-export edilmektedir. Ülke içi talep yüksek olduğundan ihracat miktarı çok düşüktür. İhraç edilen ürünlerin çoğu kıyma, köfte gibi işlenmiş ürünlerdir. Tavuk eti ihracatı konusunda, miktar veya fiyat açısından herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Hemen her türlü canlı hayvan ithalinde gümrük vergisi muafiyeti uygulanmakta, işlenmiş ürünlerde ise % 5 GV alınmaktadır.

Balıkçılık ve inci avcılığı, BAE gıda sektörünün geleneksel olarak önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

✓ Perakende Sektörü

BAE perakende sektörü hacmi 3,5-4 milyar ABD Dolar ve senelik gelişim oranı ise % 10 civarındadır. Her geçen yıl piyasaya yeni katılan gelişmiş mağaza zincirleri ile rekabet artmaktadır.

BAE nüfusunun % 75'ini barındıran Abu Dhabi, Dubai ve Sharjah'da yaşayan tüketiciler büyük ölçekli perakende zincirlerinden alışveriş etme eğilimindedir. Diğer emirliklerde yaşayan tüketiciler ise daha ziyade mini marketler ve bakkal türü küçük perakende birimlerini tercih etmektedirler. Hipermarket, mağaza zincirleri ve süpermarketlerin BAE gıda piyasasındaki payı % 50 gibi önemli bir seviyede bulunmaktadır.

BAE'ye özgü bir gelişme ise genelde emirlik yönetiminin bir iştiraki olarak ortaya çıkmış Kooperatif mağazalarıdır. Yerli sermaye gruplarının katılmasıyla gelişmişlerdir. Kooperatif türü mağaza zincirleri, faaliyetlerinin ilk dönemlerinde daha ziyade düşük gelir grubuna ait tüketicilere hitap ederken, daha sonra cazip yerleşkelerde büyük ölçekli mekanlarda, ürün çeşitliliğini artırarak ve cazip fiyat sunarak ülke perakende piyasasındaki paylarını % 30'a çıkarmışlardır.

Kooperatif türü büyük perakendeciler dışında genelde zincir mağazalar gıda ürünleri için kendi ithalatlarını doğrudan yapmakta veya yerel ithalatçı firmalar aracılığı ile ürünleri tedarik etmektedirler. Perakendeciler zaman zaman tek bir marka için bir konteynıra tekabül etmeyecek daha ufak miktarlı siparişler verebildikleri gibi,

ürünlerin depolanması ve lojistiği için ithalatçı, toptancı ve distribütör firmadan destek talep etmektedirler.

Başta Hintli, Pakistanlı, Bangladeşli, Filipinli ve İranlı olmak üzere nüfusunun % 80'i göçmenlerden oluşan BAE'de farklı tüketim kalıpları ve tercihlere hitap edecek biçimde çok çeşitli gıda ürünlerini market raflarında bulmak mümkündür. Gıda ürünlerinin vergiden muaf veya düşük gümrük vergisine tabi olması yanında KDV benzeri vergi uygulamalarının bulunmaması ürün fiyatlarının diğer ülkeler ile mukayeseli olarak düşük seviyede kalmasını sağlamaktadır.

Ülkenin coğrafi konumu ve kolay ulaşım olanakları itibariyle pek çok pazar ile yoğun ticaret içinde bulunması yanında, gıda sektöründe ihtiyaçların % 90'ının ithalat yoluyla karşılanması nedeniyle, pazarda tedarikçi firmalar açısından çok yoğun bir rekabet yaşanmaktadır. Tüketim ömrü nedeniyle hızlı bozulabilir ürünler Körfez veya Ortadoğu bölgesinden temin edilirken, uzak mesafelerde bulunan ülke firmaları uçak kargosunu da kullanarak pazarlama yapmaktadır.

Bazı ürün grupları için pazardaki tedarikçi ülkeleri gösteren verileri içeren tablo aşağıda yer almaktadır.

ÜRÜN ADI	EN BÜYÜK TEDARİKÇİ ÜLKELER
KÜMES HAYVANLARI Net ithalat: 350.000 MT	1.BREZİLYA % 70 2.SUUDİ ARABİSTAN % 10 3.ABD % 8 4.FRANSA %6
SÜT TOZU Net İthalat: 70.000 MT	1.HOLLANDA % 30 2.YENİ ZELLANDA % 22 3.DANİMARKA % 8 4.HİNDİSTAN % 10
KIRMIZI ET Net ithalat: 130.000 MT	1.HİNDİSTAN % 70 2.AVUSTRALYA % 10 3.YENİ ZELLANDA % 5
PİRİNÇ Net ithalat: 650.000 MT	1.PAKİSTAN % 40 2.TAYLAND % 35 3.HİNDİSTAN % 15
ÇİKOLATA VE KAKAO ÜRÜNLERİ Net ithalat: 18.850 MT	1.TÜRKİYE % 13 (düşük fiyat grubu için) 2.İNGİLTERE % 12.7 3. FRANSA % 12.2
ŞEKERLEME ÜRÜNLERİ Net ithalat: 20.000 MT	1.ÇHC % 10 (düşük fiyat grubu için) 2.TÜRKİYE % 10 3.ENDONEZYA % 9.6
TAZE MEYVE Net ithalat: 650.000 MT	1.PAKİSTAN % 23 2.HİNDİSTAN % 22 3. İRAN % 12

✓ Re-Eksport Ticareti

Dubai, dünyanın üçüncü büyük re-export merkezi konumunda olup Körfez Ülkelerinin yanı sıra Hindistan, İran, Irak, Pakistan, Doğu-Kuzey Afrika ve Uzakdoğu ülkelerine açılan bir kapıdır ve yaklaşık 2 milyar nüfusa hitap etmektedir. Her yıl 70 civarında fuar düzenlenmekte olup dünyanın sayılı, bölgenin ise en önemli ve büyük fuarları

durumundaki bu fuarlara, başta yukarıda sayılan bölge ülkeleri olmak üzere tüm dünyadan binlerce işadama katılmakta ve fuar süresince büyük hacimli iş bağlantıları yapılmaktadır.

Petrol, petrokimya ürünleri ve gaz ihracatı dışındaki ülke ihracatının önemli bir bölümü serbest bölgelerden yapılmaktadır. Lojistik, idari ve mali avantajlar sunan serbest bölgelerde faaliyet gösteren firmalar lisans, acenta tayini ve yerli ortak gibi zorunluluklardan muaf olduklarından özellikle yabancı firmalarca tercih edilmektedir.

✓ İthalat Düzenlemeleri

Ülkede genel olarak uygulanan gümrük vergisi % 5'tir. Bu oran alkollü içkiler için % 50 ve tütün ürünleri için % 100'dür. Bununla beraber işlenmiş gıda ile ilaç ürünlerini kapsayan bir takım mal grupları için (Dubai Gümrük İdaresine ait <http://www.dxbcustoms.gov.ae/Content/Rules+and+Regulations> internet adresinden muaf ürünler listesine ulaşılabilir) gümrük vergisi alınmamaktadır. (Hemen her türlü canlı hayvan ithalinde gümrük vergisi muafiyeti uygulanmakta, işlenmiş ürünlerde ise % 5 GV alınmaktadır.) Ayrıca Körfez İşbirliği Konseyi (GCC) üyesi ülkelerden yapılan ithalattan (en az % 40'ının GCC üyesi ülkede üretilmesi şartı ile) gümrük vergisi alınmamaktadır.

Gıda mallarında standartlar mahalli talepler doğrultusunda Tarım ve Sağlık Bakanlıkları ile Belediyeler Genel Sekreterliği'nin oluşturduğu Komite tarafından belirlenmektedir. Gıda mallarının markalanma ve etiketlenmesinde Körfez Standardı (GS 9/1995) uygulanmaktadır.

BAE'nde tüm ithalatçıların lisans almaları zorunludur. İthalatçı ancak lisansında belirtilen malları ithal etmeye yetkilidir. BAE piyasasında dağıtım faaliyeti, ithalat yapıp perakendecilere toptan mal vermek şeklinde olduğu gibi, doğrudan ithal ettiği malları perakende satmak şeklinde de olmaktadır.

Ülke piyasasında faaliyet gösteren firmaların büyük çoğunluğu yabancı ortaklı firmalardır. Yasal zorunluluk nedeni ile firmanın % 51'inin yerli ortağa ait görünmesine karşın, bu firmalar fiili olarak tamamen yabancı firmalardır. Dolayısıyla tamamen ithalata dayalı olarak çalışan bu firmalar kendi ülkelerinden mal getirdikleri gibi, diğer ülkelerden de ithalat yapabilmektedirler. Gıda maddeleri çoğunlukla toptancılar tarafından ithal edilmektedir. Son zamanlarda büyük alışveriş merkezlerinde açılan büyük marketlerin kendileri de doğrudan ithalat yapıp, ithal ettikleri malları perakende olarak satmaktadır.

BAE'nde mal satmanın en yaygın yolu acenta vasıtası ile satıştır. BAE'nde acenta ve dağıtıcı arasında bir ayırım yapılmamakta ve her iki terim "ticari acenta" şeklinde ifade edilmektedir. Acenta, BAE vatandaşı veya BAE vatandaşlarının tamamına sahip olduğu bir şirket, ya da yabancıların hissesinin % 49'u geçmediği bir limited şirket olabilir. Her bir Emirlik için ayrı acentalık sözleşmesi yapmak gerekmektedir. BAE ölçeğinde acentalık izni verilmemektedir. Ancak tüm BAE için her bir emirlikte temsilcisi bulunan ana acenta ile sözleşme yapılabilir. Bundan dolayı Acentanın tüm BAE için genel acenta olması ve hedef pazar olarak düşünülen emirliklerde temsilcilikleri bulunmasına önem verilmelidir. Acentaların sözleşmelerini buldukları emirliklerin ticaret ve sanayi odaları ile, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı'na tescil

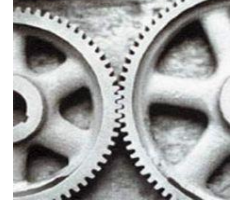
ettirmeleri gerekmektedir. Sadece BAE vatandaşları veya tamamıyla BAE vatandaşlarının sahibi olduğu firmalar yerel acenta olarak tescil ettirebilirler. Sözleşme süresinin bitmiş olması fesih nedeni değildir. Acentalık sadece ana firma ile acentanın karşılıklı anlaşması ile feshedilebilir.

✓ **Gıda Ürünlerinde İthalatında Genel Kurallar**

- Etiketle ürün ve marka adı ile birlikte oransal olarak azalan sırada katkı maddeleri ve içindekiler yer almalıdır.
- "E" numarası olan katkı maddeleri, tüm hayvansal yağların menşei, metrik ölçüme göre net ağırlık üretim ve son kullanma tarihleri, menşe ülke imalatçının unvanı ve adresi, varsa özel muhafaza ve hazırlama talimatları bulunmalıdır.
- Ürünün orijinal etiketi dışında mutlaka Arapça dilinde düzenlenmiş etiketi bulunmalıdır.
- Üretim tarihi (gün/ay/yıl) ambalajın ayrılmaz bir parçası olduğundan, ya etikette basılmış olmalı veya mahfazaya işlenmiş olmalıdır.Yapışkan etiket (sticker) plastik baskı vb. metotlar kabul edilmemektedir.
- Diet ürünleri, sağlık ve bebek gıda ürünleri gibi bazı özel kategoriler için etiket üzerinde vitamin ve mineral değerlerine ilişkin ayrıntılı bilgilerin yer alması şarttır.
- Gıda ürünlerini ilgilendiren diğer bir standart ise (GCC GS 150/1993) 118 adet ürün için ithalat esnasında üretim ve son kullanma tarihleri itibariyle rafta kalabileceği sürenin yarısının aşılmamış olmasına ilişkin zorunlu uygulamadır.
- Gıda içeren tüm şişe, kutu, paket v.s., üretim ve son kullanma tarihini içermek zorundadır.
- İlgili ülkenin sağlık kuruluşu veya yerel yönetimden sağlık sertifikası bulunmalıdır.
- Aktif bileşeni et olan ürünlerde helal sertifikası gereklidir.
- Tarımsal ürünler ve çiçekler için Tarım Bakanlığı'ndan karantina testi ve bitki hijyen raporu bulunmalıdır.
- Kitap, dergi, sureli yayınlar, video ve kasetler gibi basılı ürünler tarife ücretine ek olarak gümrük incelemesinden ve sansürden geçer.
- Paketleme listesi her bir ürün için, paket sayısı, ağırlık, boyutlar gibi tanıtıcı detayları içermelidir. Her bir kutu için ayrı bir liste konulması tavsiye edilir.
- Nakliye belgeleri uluslararası nakliye kuralları kapsamında düzenlenmelidir.
- Menşei sertifikası uluslararası nakliye kuralları kapsamında düzenlenmelidir. Menşei sertifikası bulunmayan ürünlerden fatura başına 200 Amerikan Doları gümrük cezası uygulanır.
- İslam karşıtı yayınlar, müstehcen resim ve fotoğraflar ile silah, cephane, hayvan derisi ithali yasaktır.
- Ticari amaçlı çiçek, tohum ve diğer tarımsal ürünlerin ithalatı Sağlık Bakanlığı'nın özel iznine tabidir.
- Ticari amaçlı ilaç ve gıda ürünleri ithalatı Yerel Yönetim/Sağlık Bakanlığı iznine tabidir.
- Marka ve diğer açıklamalar İngilizce ve Arapça olmalı ve paketin en az üç tarafında yer almalıdır.

✓ Sanayi

BAE'de GSYİH'nin % 48,6'sına sahip sanayi sektöründe başlıca alanlar petrol, petrokimyasallar, balıkçılık, alüminyum, çimento, gübre, ticaret gemileri tamiri, inşaat malzemeleri, tekne yapımı, el sanatı, kimya, metal, ağaç ürünleri ve mobilya, tekstil, gıda, içecek ve tütündür.

Sharjah Emirliği'nde sanayi yatırımı maliyeti diğer emirliklerden %35 daha ucuz olup sanayi yatırımlarının %50'si burada bulunmaktadır.

BAE'de imalat sanayi hidrokarbona dayalı olmakla birlikte diğer bazı imalat sanayi alt sektörleri de büyümektedir. Sektöre yapılan yatırımlarla yaklaşık 3000 civarında fabrika kurulmuş, çoğu Asyalı göçmenlerden oluşan 200 bin üzerinde kişiye iş imkanı sağlanmıştır. Sektördeki sanayi kuruluşlarının çoğu kimyasal maddeler, ev aletleri, kağıt, gıda, giyim ve yedek parça üretimi yapan hafif sanayi kuruluşlarıdır. Emirlikler ve ülke bazında özel sektör katılımının artırılması için adımlar atılmış, özel sektör işletmelerine Emirates International Bank aracılığıyla yatırımcılara düşük faizli kredilerden yararlanma imkanı sunulmuştur.

Son yıllarda önemli bir sektör haline gelen alüminyum üretiminde Dubai Hükümetinin sahip olduğu Dubai Alüminyum dünyanın ilk on alüminyum üreticisi arasındadır. Üretimin büyük kısmı ihraç edilmekte olup kalanı diğer sektörler tarafından kullanılmaktadır.

Ülkede uygulanan en başarılı politikalarından birisi serbest bölgelerin geliştirilmesi olup, bunların içinde en gelişmiş olanı ise 1985 yılında Dubai'de kurulan Jebel Ali Serbest Bölgesi'dir. Günümüzde 100'den fazla ülkeden 3 000'in üzerinde firmaya ev sahipliği yapmakta olan Jebel Ali Serbest Bölgesi (JAFZ), yeni yatırımcıları çekmeyi sürdürmektedir. Yatırımcılara gümrük tarifelerinden ve vergi kontrollerinden muafiyet sağlanmasının yanı sıra, kaliteli bir alt yapı hizmeti de (Jebel Ali Havaalanı gibi) sunulmaktadır. Serbest bölgedeki sanayi yatırımlarının büyük kısmı, hafif sanayiye ve son aşama montaja yöneliktir (özellikle elektronik gibi alanlarda). Ayrıca birçok yabancı şirket bu bölgeyi ana dağıtım merkezi olarak kullanmaktadır.

Jebel Ali Serbest Bölgesi'nin başarısı, Dubai'de ve diğer emirliklerde yeni serbest bölgelerinin kurulmasını teşvik etmiştir. Dubai'deki serbest bölgeler kadar kaliteli bir altyapı hizmeti sunulmasa da Ajman, Fujairah, Sharjah, Umm al-Qaiwain ve Ras al-Khaimah'ta da serbest bölgeler bulunmaktadır. Abu Dhabi'deki serbest bölgeler ise, Dubai'de hali hazırda kurulu olan serbest bölgelere rakip olamamaktadır.

BAE'de imalat sanayi hidrokarbona dayalı olmakla birlikte, diğer bazı imalat sanayi alt sektörleri de büyümeye başlamıştır. Sektöre yapılan yatırımlarla yaklaşık 2 500 civarında fabrika kurulmuş, çoğu Asyalı göçmenlerden oluşan 200 000'in üzerinde kişiye iş imkanı yaratılmıştır. Ayrıca, Alüminyum üretimi son 20 yıldır önemli bir sektör olarak ön plana çıkmış olup, Dubai hükümetinin sahip olduğu Dubai Aluminium (Dubal) şirketi, sektördeki üretimin çoğunu gerçekleştirmektedir. Dubai hizmet sektörünün ve teknolojinin merkezi olmayı hedeflerken, Abu Dhabi rekabet gücü yaratan sektörlerin (ucuz enerji ve iş gücü kaynaklarına erişimin kolay olmasının da etkisiyle) ağır sanayi ve imalat sektörleri olduğuna inanmaktadır.

Otomotiv

BAE'de otomotiv üretimi bulunmamaktadır. İç pazarda satılan ya da re-export edilen taşıtlar ithal edilmektedir. BAE pazarı 1,4 milyon taşıttan ibarettir. Sektör yıllık %10 büyümektedir. Pazarın en büyük tedarikçisi Japonya'dır. Avrupa ve Amerikan arabaları ikinci ve üçüncü sırayı paylaşmaktadır. BAE motorlu taşıtlar piyasasına hakim imalatçılar; Toyota, Nissan, Honda, Mitsubishi, Mercedes, Range Rover, Walkswagen, Ford ve GMC'dir. Dubai, BAE taşıt stokunun yaklaşık %50'sine sahiptir.

Hesaplamalara göre, Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) bölgesinde satılan dört çekerli araçların (Jeep) %70'i Suudi Arabistan ve BAE'dedir.

Motorlu taşıtlar pazarına yönelik olarak BAE'de oto finans piyasası da oluşmuştur. Taşıtların 2/3'ü taksitli finans yoluyla satılmıştır. Altı yıla kadar uzanan ödeme vadeleri sözkonusudur. BAE'de 15 ticari banka ve 3 uzman kuruluş oto finans hizmeti vermektedir.

Motorlu taşıtlar alt sektörü, tamirat ve bakım ile yedek parça ve aksesuarlar ticaretinden müteşekkildir. Bu kapsamdaki Dubai firmalarında ortalama yedi kişi istihdam edilmektedir. Bahsekonu alt sektör firmaları küçük ölçekli olup, en fazla on eleman çalıştırmaktadır. İthal edilen oto yedek parça ve aksesuarlarının %65'i diğer ülkelere re-export edilmektedir. Sektör ürünleri, Dubai'nin en çok re-export ettiği ürünler sıralamasında onuncu sırada yer almaktadır. Ortadoğu, Afrika ve Doğu Avrupa önde gelen re-export pazarlarıdır.

KİK bölgesindeki yüksek yaşam standardı, yükselen petrol fiyatı ve bu çerçevede hızla büyüyen milli ekonomiler ile artan nüfus bölgedeki otomotiv sektörünün gelişmesinde itici güçlerdir. Bölgedeki siyasi gelişmeler, Irak'taki durum gibi, BAE'den yapılan motorlu taşıtlar re-exportu üzerinde etkili olmaktadır. Bununla birlikte, oto yedek parçaları ve aksesuarları pazarını taklit/sahte ürünlerden korumak için önlemler alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bahsekonu taklit ürünler piyasada %30 oranında pay sahibi olmuştur.

Business International Monitor (BMI) verilerine göre 2010 yılında BAE'de satışı gerçekleşen toplam araç sayısı 402.053 iken, 2011 yılında ise toplam 448.569 araç satışı gerçekleşmiştir. 2012 yılında ise bu rakam 455.102 olmuştur.

Dubai'de her yıl düzenlenen Automechanika Gulf (www.automechanikagulf.com) Fuarı, oto yedek parça ve aksesuarları açısından Avrupalı imalatçı firmaların katılmayı tercih ettiği uluslararası sektörel fuardır.

✓ Petrol ve Doğalgaz Sektörü

BAE, toplam 97,8 milyar varil rezerv ile dünya petrol rezervinin %10'una sahiptir. OPEC içindeki dördüncü büyük petrol üreticisidir. Günlük petrol üretimi yaklaşık 2.6 milyon varildir. Petrol rezervlerinin yaklaşık % 94'ü Abu Dhabi (92,2 milyar varil), % 4'ü Dubai (4 milyar varil)

ve % 1'i de Sharjah Emirligi (1,5 milyar varil) sınırları içerisinde. Ras Al Khaimah Emirligi'nde de 100 milyar varil petrol rezervi bulunduğu tahmin edilmektedir.

Bu Hasa petrol sahasının kapasitesini günlük 480.000 varile çıkarmak için 300 milyon dolarlık bir proje gündemdedir. Ayrıca Asab petrol sahasının kapasitesini günlük 280.000 varilden günlük 310.000 varile çıkarmak için bir proje daha düşünülmektedir.

Abu Dhabi'nin enerji politikası, 1988 yılında Federal Petrol Bakanlığı'nın görevini devralarak kurulan ve Abu Dhabi Emiri'nin başkanlık ettiği Petrol Üst Konseyi tarafından belirlenmektedir. Abu Dhabi'de özellikle denizde yeni rezervlerin keşfi ve mevcut rezervlerin geliştirilmesi yönündeki çalışmalar sürdürülmektedir. Diğer emirliklerdeki petrol ve doğalgaz faaliyetleri ise oldukça kısıtlıdır. Dubai'nin petrol üretimi 1980'lerin başından beri azalmaktadır. Sharjah'ta ise denizdeki Mubarak ve kıyıdaki Sajaa alanlarında doğalgaz üretimi gerçekleştirilmektedir.

Business International Monitor (BMI) tahminlerine göre 2010-2020 yılları arasında petrol üretiminin %22.9 oranında artarak günlük 3.50 milyon varile ulaşması beklenmektedir. Petrol tüketiminin ise aynı dönemde %28 oranında artarak günlük 872.500 varil olarak gerçekleşmesi tahmin edilmektedir.

BAE'de toplamda 5 petrol rafinerisi bulunmaktadır. Bunlardan iki tanesi Abu Dhabi'de, bir tanesi Dubai'de, bir tanesi Fujairah'ta ve bir tanesi de Sharjah'ta bulunmaktadır. Abu Dhabi'deki Ruwais rafinerisi BAE'nin en büyük rafinerisidir.

	Toplam Kapasite (günlük/varil)
Ruwais	400.000
Jebel Ali	120.000
Abu Dhabi	85.000
Fujairah	80.000
Sharjah	71.300
Toplam	756.300

Ruwais ve Jebel Ali rafinerilerini geliştirme projeleri gündemdedir. Ruwais rafinerisinin 8.46 milyar dolarlık bir yatırımla 2014 yılına kadar tamamlanması öngörülmektedir.

	2008	2009	2010	2011*	2012*
Petrol Rezervleri (milyar varil)	97.8	97.8	97.5	96.5	95.6
Petrol Üretimi ('000 günlük/varil)	2.936	2.599	2.630	2.705	2.780
Petrol Tüketimi ('000 günlük/varil)	475	455	470	480	492
Petrol İhracatı ('000 günlük/varil)	2.461	2.144	2.160	2.225	2.288
Petrol İhracatından Sağlanan Gelir (milyon dolar)	81.208	43.607	61.491	64.472	69.838

Kaynak: Business International Monitor (BMI)

(*) BMI tahmini rakamları

BAE, Ortadoğu petrol üretiminin %10.58'sini, Ortadoğu petrol tüketiminin %6.33'ünü karşılamaktadır.

Diğer taraftan BAE, dünyanın en büyük beşinci doğalgaz kaynaklarına sahiptir. 6,4 trilyon m³ olan rezervlerin dünyadaki toplam rezervler içindeki payı ise % 3,4 civarındadır. Rezervler mevcut üretim seviyesini 200 yıldan fazla karşılayabilecek durumdadır. Doğalgaz rezervlerinin de %90'ından fazlası Abu Dhabi'dedir. Ülke rezervleri Abu Dhabi (196 Tcf), Sharjah (10,7 Tcf), Dubai (4,1 Tcf) ve Ras Al Khaimah (1,1 Tcf) emirliklerinde bulunmaktadır.

2010-2020 yılları arasında doğalgaz üretiminin %40 oranında artarak 70 milyar m³'e çıkması beklenmektedir.

	2008	2009	2010	2011*	2012*
Doğalgaz Rezervleri (milyar m ³)	6.432	6.432	6.400	6.370	6.350
Doğalgaz Üretimi (milyar m ³)	50.2	48.8	49.0	50.5	52.0
Doğalgaz Tüketimi (milyar m ³)	59.5	59.1	61.6	64.6	67.5
Doğalgaz İhracatı (milyar m ³)	9.3	17.3	12.6	14.1	15.5
Doğalgaz İhracatından Sağlanan (milyon dolar)	3.296	4.021	3.943	4.558	5.322

Kaynak: Business International Monitor (BMI)

(*) BMI tahmini rakamları

BAE'nin Ortadoğu doğalgaz üretiminin 2015 yılında %8,6'sını gerçekleştirmesi beklenmektedir. Ortadoğu doğalgaz tüketiminin ise 2014 yılında %15.37'sini karşılaması öngörülmektedir.

Petrol ve doğalgazın en önemli müşterisi Japonya'dır. BAE'yi oluşturan her bir Emirlik, nüfusu, doğal kaynakları ve yerleşim alanlarına göre farklılık gösteren ticari ve ekonomik yapı içindedirler. Petrol ve doğalgaz kaynakları açısından zayıf olan Dubai ve diğer Kuzey Emirliklerinin en önemli gelir kaynağı turizm, ticaret ve re-export'tur.

BAE'de 2000 yılından beri elektrik üretimi %50, tüketimi ise %70 oranında artmıştır. Artan talebi karşılamak adına, elektrik sektöründe 8 yıl içerisinde toplam 8 milyar dolar yatırım yapılacaktır.

Abu Dhabi Hükümeti dünyanın en büyük hidrojen enerji santralini yapmayı hedeflemektedir. Bunun için ilk aşamada yapılan yatırım 15 milyar dolardır.

BAE'de elektrik üretimi 2011 yılında 83.31 TWh (Terawatt saat) iken, bu rakamın The World Factbook rakamlarına göre 2012 89.4 TWh olması beklenmiştir.

Dubai'de su ile ilgili projelere 7 milyar dolar harcanırken, Sharjah'ta 1.17 milyar dolar, Ajman'da 357 milyon dolar ve Furjairah'ta 856 milyon dolar harcanmaktadır.

✓ Turizm

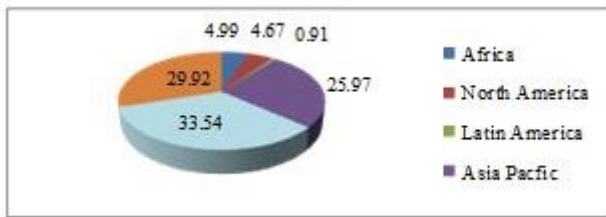
Abu Dhabi Emirliği de turizme yönelik yatırım projelerini yürürlüğe koymuş, sahip olduğu Etihad Havayolları şirketinin filosunu genişletme ve uçuş mesafelerini artırma yoluna gitmiştir. Mevcut iki adasını turizm projelerine açmış, belirli yatırım bölgelerinde yabancılara 99 yıllığına kiralama (leasing) yoluyla mülkiyet hakkı tanımıştır.

Abu Dhabi Emirliği, GSYİH'ye %22 katkıda bulunan turizm sektörünü geliştirmeye yönelik büyük çaplı projeler gerçekleştirmiştir. 2006–2018 yılları arasında Saadiyat Adası'nda 9 km'lik plaj üzerine 5 yıldızlı oteller inşa edilmesi planlanmıştır.

Körfez Bölgesinde global kriz öncesinde başlatılan toplam 273 milyar dolar değerindeki turizm yatırımları içerisinde Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) % 85'lik paya sahiptir. BAE'de devam eden turizm yatırımları 558 milyon metrekarelik bir alana yayılmış olup, tüm Körfez bölgesindeki turizm amaçlı inşaat alanı dikkate alındığında BAE'nin payı % 75'e tekabül etmektedir.

Global kriz öncesi planlamalara göre, 2018 yılına kadar tedrici olarak tamamlanması hedeflenen turizm yatırımlarının % 50'sine tekabül eden 122 milyar dolarlık bölümü Dubai emirliğinde, 83 milyar Dolarlık bölümü ise Abu Dhabi emirliğinde gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. 2012 yılında yaklaşık 9 milyon turist ağırlayan BAE'de Dubai emirliğinde faaliyette bulunan mevcut 415 otel ve geçici konaklama tesisindeki 40.000 adetlik yatak sayısının yeni yatırımlar neticesinde, 2015 yılı sonuna kadar 100.000 seviyesine çıkarılması ve turizm sektörünün 2017 yılına kadar 1,7 milyon kişilik ilave istihdam oluşturması planlanmıştır.

2012 Yılında BAE'ye Gelen Turistlerin Bölgelere Göre Dağılımı

Bu çerçevede, Körfez İşbirliği Konseyi üyesi ülkeler içerisinde yeni turizm yatırımlarından % 75'lik pay alan BAE'de hızla gelişen turizm sektörünün ihtiyaçları paralelinde, gerek konaklama tesislerinin gerekse restoran türü işletmeler ile turistlerin ziyaret ettiği alışveriş ve eğlence merkezlerinin tarım-gıda sanayi ürünlerine olan ihtiyacı da sürekli artmaktadır.

BAE'ye 2011 yılında 8.2 milyon turist gelmiştir. Bu sayı 2012 yılında %8 oranında artarak 9 milyon olmuştur.

Dubai Cruise Terminal Şubat 2010 yılında açılmıştır. Emirlik, 120 gemiye ve 325.000 yolcuya ev sahipliği yapmayı hedeflemektedir. Abu Dhabi ise gelen turist sayısında 2010 yılında %10, 2011 ve 2012 yıllarında %15 oranında artış gerçekleştirmiştir. 2015 yılına kadar hedeflenen sayı ise 3 milyondur.

2012 yılında, reel turizm gelirleri bir önceki yıla göre % 6,2 büyümüş olup; 2013 yılı için turizm gelirlerinde % 3,3 artış tahmin edilmektedir. 2011 yılının sonunda, Dubai'de yerleşik emlak şirketi "Meraas" 2,2 milyar BAE Dirhemi tutarında yeni bir film stüdyosu projesini duyurmuştur.

2012 yılı itibariyle Abu Dhabi'de 128 otel ve otel apartman bulunduğu, oda sayısının ise 22.079 olduğu tespit edilmiştir. Artan turizm yatırımları ile mevcut otel ve otel apartmanlara yönelik turist talebini artırmayı hedefleyen Abu Dhabi Hükümeti, uluslararası konferans, fuar, sanat etkinlikleri vb. projelerle Abu Dhabi'ye yönelik ziyaretçi sayısını artırmaya çalışmaktadır.

✓ Hizmetler Sektörü

Dubai Ticaret ve Sanayi Odası tarafından yapılan piyasa araştırmasına göre Dubai hizmetler sektörü pazarlama, ticaret, lojistik, gayrimenkul/menkul ve finansal (leasing) kiralama ile teknik hizmetlerden oluşmaktadır. Pazarlama hizmetleri içinde reklam ve halkla ilişkiler % 41, doğrudan pazarlama % 26 ve pazar araştırması faaliyetleri % 14, finansal kiralama (leasing) hizmetleri içerisindeki oto kiralama % 56, makina ve ekipman kiralama % 16 oranında pay almaktadır. Hizmetler sektöründe faaliyet gösteren firmaların % 79'luk kısmı orta ve küçük ölçekli, % 21'lik bölümü oluşturan geniş ölçekli firmalar ise 50 den fazla personel istihdam etmektedir. Mevcut haliyle Singapur ve Hong-Kong'tan sonra dünyanın 3. büyük re-export merkezi olan Dubai, Körfez Bölgesi, Ortadoğu, Kuzey ve Doğu Afrika, İran ve Hindistan'ı da içine alan ve 2 milyar nüfusa hitap eden, her türlü ticari faaliyetler için bir üs konumundadır.

Bankacılık

BAE Merkez Bankası 1980 yılında Federal Kanun'la kurulmuştur. Merkez Bankası, ticari bankaların kredi işlemlerini, faiz oranını, maximum borç verme limitlerini denetlemektedir.

Ticari bankalar; çek, bono, döviz ve değerli metaller ticaretine ilişkin işlemleri yapmaya yetkilidir. Ulusal ticari bankalar, 40 milyon dirhem (10,8 milyon dolar) ödenmiş sermaye ile kurulabilmektedir. Yabancı banka ise en az 50 milyon dolar sermaye ile kurulabilmektedir. Yabancı bankanın merkezinin bulunduğu ülkede minimum 10 yıldır faaliyette olması gerekmektedir.

Uluslararası ödemelerde akreditif işlemi mümkündür. Yabancı bankalar karları üzerinden % 20 oranında gelir vergisine tabi olup, bir yabancı bankanın ülke içindeki şube sayısı Merkez Bankası tarafından 8 ile sınırlandırılmıştır. Aktifleri bakımından büyük bankalar; National Bank of Abu Dhabi, National Bank of Dubai, Abu Dhabi Commercial Bank, Dubai İslamic Bank, Emirates Bank International ve özel Mashreqbank'tır. Başlıca yabancı bankalar ise; HSBC, Citibank, Standard Chartered Bank'dır.

Modern bankacılık uygulamalarının mevcut olduğu BAE'de uluslararası döviz transferi serbesttir. Merkez bankası'nın düzenlemesine tabi olan piyasadaki diğer aktörler ise; finansal kuruluşlar (kredi veriler ancak mevduat kabul etmezler) finansal araçlar (broker) ve döviz bürolarıdır. Sektöre hâkim olan kısa ve orta vadeli (7 yıla

kadar) krediler iç piyasadan, uzun vadeli krediler ise uluslararası piyasalardan temin edilmektedir. Ulusal bankaların yanı sıra piyasada İslami bankalar da (National Bank of Sharjah, Amlak Finans ve Orta Doğu Bankası) hizmet vermektedir. “Sukuk” adı verilen İslami tahviller, BAE piyasasında alınıp satılmakta, geleneksel bankalar da İslami bankacılık taleplerine cevap verebilmek amacıyla bünyelerinde İslami bankacılık departmanları oluşturmaktadır.

Yabancı bir kişinin BAE bankalarında hesap açtırabilmesi için istihdam ve ikamet vizesine sahip olması gerekmektedir. Pasaportunun yanısıra, sponsorun-işverenin düzenleyeceği “No Objection Certificate” de bankalarca aranılan bir belgedir.

Ticari bankaların yanı sıra, 2000 yılından bu yana Abu Dhabi’de (www.adsm.ae) ve Dubai’de (www.dfm.co.ae) birer ulusal borsa faaliyet göstermektedir. Ülkenin önde gelen ulusal bankalarının hisseleri anılan borsalarda işlem görmekte olup, bu iki borsanın işlemleri 2004 yılında elektronik ortamda birbirine bağlanmıştır. Eylül 2005’te ise Dubai Uluslararası Finans Merkezi bünyesinde faaliyete geçen Dubai Uluslararası Finans Borsası (DIFX) (www.difx.com), bölgenin finans merkezi olma hedefi kapsamında kurulmuş olup, serbest bölge statüsündedir.

Bankalar sadece Cuma günü kapalıdır.

Finans

Abu Dhabi ve Dubai’de iki ulusal borsa faaliyet göstermektedir. Ülkenin önde gelen ulusal bankalarının hisseleri anılan borsalarda işlem görmektedir. Dubai’de ayrıca uluslararası finans merkezi de bulunmaktadır. Bölgenin finans merkezi olma hedefi kapsamında kurulan Dubai International Financial Centre (www.difc.ae) 26 Eylül 2005 tarihinde faaliyete geçmiştir ve serbest bölge statüsündedir.

Altyapı

BAE’nin deniz, hava ve kara ulaşım ağı, tüm bölgeye yüksek standartlarda hizmet sunmakta olup, özellikle Dubai’deki Jebel Ali ve Rashid Limanlarında büyük hacimli kargo işlemlerine hizmet verilmekte, yine Dubai Havalimanı da hem yolcu hem de kargo taşımacılığında Ortadoğu Bölgesinin en önemli merkezi konumunda bulunmaktadır. Özellikle Jebel Ali serbest bölgesi ve limanı, tüm Körfez ülkeleri içerisinde deniz taşımacılığının en önemli lojistik merkezi durumundadır. Jebel Ali Limanı Singapur ve Hong Kong’dan sonra üçüncü en kalabalık limandır. Dünyanın önde gelen 125 deniz taşımacılığı firması Dubai’ye uğramaktadır.

BAE, 2008 yılı Mart ayında kamuya ait beşinci havayolu şirketi Fly Dubai’yi kurmuştur. Şirket 2009 yılı ortalarında uçuşa başlamıştır. Şu ana kadar ülkede bulunan havayolları şirketleri; Emirates (Dubai), Air Arabia ve RAK havayolları (Sharjah)’dır. Uluslararası Dubai Havaalanı’ndan ise günde 100 farklı noktaya 300 uçuş bulunmaktadır. Bunun dışında ülkede toplam 42 havaalanı (8 tanesi uluslararası havalimanı), 4.080 km’lik karayolu ve 58 ticaret gemisi bulunmaktadır.

Enerji Bakanlığı’nın açıkladığı 2008–2010 Planı, su ve elektrik altyapısını ulusal düzeyde düzenleyici öneriler içermektedir. Özellikle özel yatırımı destekleyen bu

öneriler aynı zamanda petrol, mineral, su ve enerji kaynaklarına yönelik kapsamlı bir araştırma öngörmektedir. Ayrıca ülke Birleşmiş Milletler İklim değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Kyoto Protokolü gibi global forumlara dahil olmayı planlamaktadır.

Business International Monitor'a göre altyapı sektörünün değeri 19.48 milyar dolara ulaşacaktır. Bunda Abu Dhabi Emirliği'nin ve Dubai'deki ulaşım projelerinin (Green Line metro projesi, Al-Maktoum uluslararası havalimanı projesi ve Dubai Havalimanının genişletilmesi) payı büyüktür. Kuwait National Bank verilerine göre, GCC ülkelerindeki projelerin %45'i BAE'de gerçekleştirilmektedir. Buna göre, BAE'deki planlanan ve devam etmekte olan projelerin toplam değeri 926 milyar dolardır.

Abu Dhabi'deki ulaşım departmanı ulaşım ağının gelişmesi için 2010-2015 yıllarını kapsayan 5 yıllık bir kalkınma planı hazırlamıştır. Buna göre, ülkenin ilk Dubai ve Abu Dhabi arası hızlı treni yapılacaktır. Ayrıca, Khalifa Limanı ve sanayi bölgesine liman tesisi yapımı, Abu Dhabi metrosu yapımı, taşımacılık için demiryolu koridoru ve yeni karayolları yapımı da planlanmaktadır. Abu Dhabi ulaşım departmanının bu plan çerçevesindeki bir diğer önemli projesi ise BAE ile Suudi Arabistan arasına otoyol yapımı projesidir.

Ayrıca Abu Dhabi'ye 15 tane sanat okulunun yapımı gündemdedir. Proje 408 milyon dolar değerindedir ve Musanada tarafından yürütülmektedir.

Bölgede en çok yabancı yatırım çeken ülke BAE'dir. Bu yatırımların büyük bir çoğunluğu ise altyapı alanında yapılmaktadır. Altyapı projelerinin geliştirilmesi için yapılan harcamalarının %30'u ise Dubai tarafından gerçekleştirilmektedir.

BAE'de inşaat ve altyapı alanlarında yapılan toplam yatırım 2015 yılında 124.8 milyar dolar olması beklenmektedir.

✓ **Müteahhitlik Sektörü**

Dubai Emirliği'nde toplam ekonomik aktivitenin % 50'den fazlası gayrimenkul-inşaat sektörüne bağlıdır. 2011 yılında, BAE körfez ülkeleri içinde 319,1 Milyar ABD Doları ile en büyük emlak ve inşaat sektörü proje değerine sahip olan ülke olmuştur.

Sharjah, Ajman, Umm Al Quwein, Ras Al Khaimah ve Fujairah emirlikleri de tüm dünyada yaşanan krizden etkilenmekle birlikte, emirliklerin inşaat ve genel ticari faaliyetleri Dubai'deki kadar yoğun olmadığından, krizin etkisi de buralarda nisbeten daha hafif hissedilmektedir.

Dubai'nin, Körfez Bölgesinin ve Ortadoğunun ticaret ve turizm açısından cazibe merkezi haline gelmesine bağlı olarak kentte inşaat sektörü de büyük bir atılım yapmış ve müteahhitlik projelerinde kontrolsüz bir patlama yaşanmıştır. Şehirde liman, havalimanı, metro, karayolları, köprüler, enerji, su arıtma ve atık değerlendirme tesisleri, tema parkları ve eğlence alanları, sanayi bölgeleri, oteller, toplu konut bölgeleri, alışveriş merkezleri gibi parasal değeri yaklaşık 300 milyar doları bulan yüzlerce proje birbiri ardına uygulamaya sokulmuştur.

Yüksek talep nedeniyle, son 5 yılda Dubai'deki konut ve işyeri kiralari ve fiyatları, hemen her yıl ikiye katlanarak astronomik seviyelere ulaşmış, bankaların çoğunlukla yurt dışı kaynaklardan temin ettikleri finansmanları, adeta birbirleriyle yarışır hale gelmiştir. Bankaların, müşterinin borç ödeme potansiyelini göz ardı ederek hemen herkese % 5-10 peşinatlı, 20-25 yıl vadeli kredi açmaları spekülasyon amaçlı gayrimenkul talebini kamçılamıştır. Özellikle son dönemde yüksek petrol gelirlerine sahip olan Körfez ülkeleri ve Rusya, Kazakistan gibi Orta Asya ülkeleri vatandaşları, kısa vadedeki büyük getirisi ve uygun banka kredileri nedeniyle, projeler daha kağıt üzerinde iken toplu alımlar ve satışlar yaparak piyasanın balon yapmasına yol açmış olup inşaatlar tamamlanana kadar gayrimenkuller 8-10 kez el değiştirebilmektedir.

Global krizin etkileri ilk önce finans sektöründe hissedilmiş olup, BAE para birimi dirhem dolar karşısında sabit kur uygulamasının kaldırılacağı yönündeki spekülasyonların sona ermesi ve yabancı yatırımcıların kendi ülkelerindeki krizden dolayı paralarını geri götürme isteğinin etkisiyle, 2008 yılı son çeyreğinde, ülkede faaliyet gösteren bankalardan yurt dışına, yaklaşık 55 milyar dolar tutarında sıcak para çıkışı yaşanmıştır. (ülkedeki sıcak para tutarının % 90'ı) BAE Merkez Bankasının piyasalara 32,7 milyar dolar tutarında likitide enjekte etmesine rağmen, yurt dışından borçlanma imkanları da büyük oranda kaybolan bankalar, bir yandan yeni kredi açmayı durdurur veya zorlaştırırken diğer yandan personel çıkarmalarına başlamıştır. Kredi imkanlarının daralması ve piyasadaki hakim alıcı unsurlar olan yabancıların geri çekilmesiyle gayrimenkul alım talepleri bir anda sıfırlanmış ve fiyatlar 4 ay içerisinde % 60 civarında düşmüştür. Bu düşüş şehirdeki inşaat faaliyetlerini durma noktasına getirmiş ve yüzlerce proje ya tümüyle iptal edilmiş veya ertelenmiştir. Halen metro inşaatı dışında Dubai'de, krizden etkilenmeyen proje yok gibidir, bitmeye yakın inşaat faaliyetleri bile yavaşlatılmış durumdadır.

İptal edilen veya ertelenen projeler arasında, deniz doldurularak yapılmasına başlanan ve üzerinde 1 milyon civarında insanın yaşaması planlanan Palm Deira, Palm Jebel Ali, Dünya ve Kainat adaları ve Waterfront adacıkları, Dubai'nin bir bölümünü ada haline getirecek ve etrafında yerleşim birimlerinin yer alacağı 75 km uzunluğunda, 75-150 metre genişliğinde ve 6 metre derinliğindeki Arabian Canal projesi, 1 km yüksekliğindeki dünyanın en uzun gökdeleni, Disneyland'ın 8-10 katı büyüklüğünde bir eğlence merkezi olması öngörülen Dubailand projesi ve yeni bir fuar alanı inşa edilmesi gibi her biri milyarlarca dolar değerindeki çok sayıda proje bulunmaktadır. Yine çok sayıda otel, alışveriş merkezi, villa, işyeri ve toplu konut projesi de ya tümüyle iptal edilmiş ya da belirsiz tarihlere kadar askıya alınmış durumdadır.

BAE, halen Körfez'in en dinamik, tüm Ortadoğu ve K. Afrika Bölgesinin politik ve ekonomik olarak en istikrarlı ülkelerinden biridir. Dubai dünyanın üçüncü, bölgenin ise en önemli re-export merkezidir. İş ve ticaret potansiyeli, yüksek standartlarda hizmet veren ulaşım, finans, iletişim, konaklama, eğlence sektörleriyle Dubai, yerli ve yabancı firmaların Körfeze ve diğer bölge pazarlarına girebilmek için kullandıkları bir üs halindedir. BAE'yi oluşturan tüm emirlikler, enerji, arıtma tesisi, liman, havalimanı, karayolları, serbest bölge ve sanayi bölgeleri gibi büyük ölçekli alt yapı projelerini her zaman desteklemiştir.

BAE'de yerel ortakları aracılığıyla ihale alan yabancı firmalardan, ABD ve İngiliz firmaları çoğunlukla altyapı ve sanayi ihalelerini üstlenmiş, Hindistan, Çin, Güney

Kore ve Avustralya firmalarının da sektörde ağırlıklarının olduğu gözlenmiştir. Projelerin yapım ve tasarım aşamasında görev alan teknik müşavirlik firmaları, ihalelerin yönlendirilmesinde ve projede kullanılacak malzeme seçiminde son derece belirleyici olurken, müteahhit firmanın hareket imkanı ve malzeme seçme serbestisi yok denecek kadar azdır. BAE’de teknik müşavirlik alanında, yine ABD ve İngiliz firmalarının yanı sıra Fransız ve Avustralya firmalarının etkinliği bulunmaktadır.

Diğer taraftan, önceki yıllarda BAE müteahhitlik sektöründe yoğun bir rekabet yaşandığından, firma karları, Rusya veya Orta Asya ülkelerine kıyasla düşük seviyelerde kalmıştır. Normal şartlarda kamu ihalelerinde hakedişlerin ödeme süreleri ortalama 3 ile 6 ay arasında değişmekte, sözleşmeler genelde FIDIC (International Federation Of Consulting Engineers) formlarında olmakla birlikte, bu ana hatlar çerçevesinde, proje karakteristikleri ile yerel kanun ve düzenlemeler doğrultusunda farklı düzenlemelere de gidilebilmektedir.

BAE’nin kamu ihalelerinde ortak bir uygulama bulunmamakta, her emirlik veya kurum, kendi kriterleri çerçevesinde ihale edebilmektedir. İhalelere katılabilmek için bakanlıklar, belediyeler, elektrik ve su idareleri gibi kuruluşlara kayıt yaptırılması gerekmekte, akabinde bu kurumlarca ihaleye katılacak firmaların ön yeterlilik şartları ve geçmiş performansları dikkate alınarak sınıflama yapılmakta ve firmalar genel olarak ihalelere davetiye usulüyle çağrılmaktadır. BAE’de bire bir ilişkiler, her zaman önemini korumaktadır.

Abu Dhabi’de 2012 – 2013 döneminde yaklaşık 42.000 ünite konutun piyasaya arz edilmesi hesaplanmaktadır. Söz konusu yeni arz ile mevcut arz stoğunun Abu Dhabi’de kısa vadede konut satış fiyatları ve kiralar üzerinde aşağı yönlü bir baskı oluşturmaya devam edeceği beklenmektedir.

Ofis piyasasında hem Dubai’de hem Abu Dhabi’de mevcut olan arz fazlası sebebiyle yeni ofis inşaatı projeleri ertelenmekte, iptal edilmekte ya da küçültülmektedir. 2012 – 2013 döneminde Abu Dhabi’de 1 Milyon M2’nin üzerinde bir ofis stoğunun arz edilmesi planlanmakta olup, bu durumun ofis kiraları ve fiyatları üzerindeki aşağı yönlü baskıyı devam ettireceği beklenmektedir.

BAE’deki inşaat sektörünün toplam değerinin 2011 yılında 20.6, 2015 yılında ise 27.0 milyar dolar olması beklenmektedir. İnşaat sektörünün GSYİH içerisindeki payı %7’dir.

Abu Dhabi’de 7 milyar dolar değerinde bir uluslararası havalimanının yapımı devam ederken, Dubai’de de dünyanın en büyük havalimanlarından biri yapılmaktadır.

Hizmet ve Ürün Pazarına Giriş

BAE’de müteahhitlik sektörüne giriş için en çok tercih edilen yol, emirliklerden birinde kayıtlı bir L.L.C. (Limited Liability Company) şirketi kurmak olmaktadır. Mevzuat gereği yabancılar şirketin tamamına sahip olamamakta, yerli bir sponsorun devreye girerek şirketin en az yüzde 51’inin BAE vatandaşlarına ait olması gerekmektedir. Uygulamada sözkonusu yerli sponsor/ortak formalite icabı, kağıt üzerinde ortak gözüktüp, yabancı şirketten belirli bir ücret ya da kar payında talep edebileceği gibi,

özellikle sektörde tecrübesi ve piyasa payı olan yerli firmalarla ortaklığa gitmek her zaman için tercih edilmesi gereken öncelikli bir yöntemdir.

Kullanılacak malzemelerin kalite ve standartı teknik müşavirlik firmalarınca tesbit ve kontrol edildiğinden, müteahhit firmaların malzeme temininde tercih serbestisi son derece kısıtlı olmakta ve belli ürün gruplarına bağlı kalmaktadırlar.

Ülkede yapı malzemelerinin büyük kısmı Dubai limanları kullanılarak dış piyasadan tedarik edilmekte, ana ithalatçılar geniş dağıtım ağı ve Dubai, Abu Dhabi ve Sharjah'daki depoları vasıtasıyla BAE çapında dağıtım yapmaktadır. Sektörde Çin ve Hindistan ürünlerinin ve firmalarının belirgin bir ağırlığı olmakla birlikte, tüm dünyadan malzeme ithali yapılabilmektedir. Türkiye, bu ülkeye inşaat demiri temininde en büyük tedarikçi olup, çimento, mermer-doğal taş, seramik ve cam gibi sektörlerde de potansiyelimiz bulunmaktadır. Ülkede kamu alımları için açılan ihalelere yalnızca yerli firmalar katılabildiğinden yabancı firmalar ancak yerli bir temsilci üzerinden teklif verebilmektedir. Bu ihalelerde yerli ürün kullanımını teşvik etmek için, muadili ithal ürünlere karşı yerli ürünlere % 10 fiyat avantajı sağlanmaktadır. Malzeme seçimi danışmanlık ya da mimarlık firmalarının kriterleri doğrultusunda gerçekleştiğinden, büyük projelere malzeme temininde belirleyici olan bu firmalara ulaşılması, etkin bir tanıtım stratejisi izlenmesine bağlıdır.

Büyük kısmı Hindistan veya uzakdoğu ülkelerinden gelen çok sayıda işçinin barınma, ulaşım ve sağlık harcamaları müteahhitlik firmaları için önemli bir gider kalemi oluşturmaktadır. Türk firmaları mühendis ve teknik eleman ihtiyaçlarını Türkiye'den karşılamaya çalışmakta ancak yabancı dil bilgisi eksikliği nedeniyle bu her zaman mümkün olamamaktadır.

BAE'de çalışan işçiler toplu halde, çölde kurulu 5-10 bin kişilik işçi kamplarında barınmakta, düşük hayat standartları ve sıcak iklim şartlarına alışık olmayan Türk işçileri, bu ülkede uzun müddet kalamamaktadır. Son yıllarda işçilerin yaşam kalitelerinin yükseltilmesini amaçlayan idari düzenlemeler yapılmış olup, bu da müteahhitlik firmaları için maliyet artışı anlamına gelmektedir.

BAE müteahhitlik sektörüne yapı malzemeleri pazarlayabilmek için piyasa şartlarına ve mevzuata hakim, teknik müşavirlik ve mimarlık bürolarıyla yakın ilişki içerisinde bir temsilciliğin bulunması, kamu ihalelerinden pay alabilmek için ise güçlü bir yerel ortakla hareket etmek her zaman faydalı olmaktadır. Ortadoğu ülkeleriyle ticarete ikili ilişkiler büyük önem taşıdığından, iş fırsatlarından yararlanmak ve tanıtım yapmak için bölgeye ziyaretlerin artması, uygun temsilci veya ortak bulmak için zaman harcamanın göze alınması şarttır.

BAE'de müteahhitlik ve müşavirlik firmaları sınıflara ayrılmış olup emirliklere göre farklı kategorilere bölünmektedir. Dubai'de firmalar 3 kategoriye ayrılmış olup, 3. kategoridekiler zemin + 4 kata kadar, 2. kategoridekiler zemin + 12 kata kadar, 1. kategoridekiler ise sınırsız kata kadar inşaat yapma yetkisine sahiptir.

BAE'de ithalattan alınan gümrük vergisi, bazı gıda maddeleri ve son dönemde çimento ve demir-çelik için % 0, sigara, alkol hariç diğer bütün ürünler için % 5'dir. Devlet projeleri için kullanılacak malzemeler ise gümrük vergisinden muaftır. Ülkede

KDV, gelir vergisi, kurumlar vergisi gibi herhangi bir vergi türü uygulanmamakta, ancak belediye ve diğer idari birimler çeşitli adlar altında harç almaktadır. Ülkede inşaat sektöründe uzun yıllar boyunca İngiliz standartları geçerli olmuş, son 3 yıldır ise Dubai belediyesi yine bu standartları baz alarak kendi standartlarını oluşturmaya çalışmıştır. Piyasada halen İngiliz standartları ve muadilleri geçerliliğini sürdürmektedir.

Şirket Kurulması

Dubai'de müşavirlik ve müteahhitlik sektörü ile ilgili mevzuat Ekonomik Kalkınma Departmanı (www.dubaided.gov.ae) ve Dubai Belediyesi tarafından düzenlenmektedir. Yabancı gerçek veya tüzel kişilikler, bir veya birden fazla BAE vatandaşı/şirketini ortak yapmaksızın ülke içerisinde ticari şirket kuramamaktadır. Yabancılar için en uygun şirket türü "Limited Liability Company (LLC)" olup, yabancı ortağın payı en fazla % 49 olabilmektedir. Asgari kuruluş sermayesi Dubai'de 300 bin dirhemdir (82 bin dolar). Dubai'de şirket kuruluşu için ilk başvuru mercii Dubai Ekonomik Kalkınma Dairesi olup (www.dubaided.gov.ae) ticaret lisansının alınmasını müteakip Dubai Ticaret ve Sanayi Odasına (www.dcci.ae) üye olunmaktadır. Şirketin işgal alanına göre ilgili kurumlardan da izin belgesi alınmaktadır.

Ticari Firmalar Yasasının 314. maddesine göre, yabancı şirketlere BAE'de şube ya da temsilcilik açma imkanı da tanınmıştır. Kuruluş sermayesi ve yerel ortak bulma zorunluluğu bulunmamaktadır. Sadece "yerel hizmet ajanı" unvanıyla yerel bir şahsın, vize düzenlenmesi ve bazı kamu işlemleri için istihdam edilmesi zorunluluğu getirilmiştir. Yerel hizmet ajanı, firmanın finansal yükümlülük ve yönetiminden sorumlu tutulamaz. Şube veya temsilciliğin yapabileceği ticari faaliyetlerde LLC oluşumuna kıyasla uygulamada epey sınırlama sözkonusudur. Şube ya da temsilcilik açılışında ilk müracaat Ekonomi Bakanlığına yapılmakta, bilahare lisans için Dubai Ekonomik Kalkınma Dairesine ve üyelik için Dubai Ticaret Odasına müracaat edilmektedir.

Yabancı şirketler, BAE'de ticari acenta/distribütör tayin etmek suretiyle iç piyasada aktif pazarlama ve satış imkanına sahip olabilmektedir. Ticari Acentalık Kanunu uyarınca, sadece BAE vatandaşı ya da % 100 BAE sermayeli firma ticari acenta olabilmektedir. Ticari Acenta ya da ana dağıtıcı Federal Ekonomi Bakanlığı'na kayıt edilmektedir. Yabancı şirket, BAE geneli için olabileceği gibi Emirlikler bazında da acenta tayin edebilmektedir.

Ülkede sanayi tesisi kurulması için de en az % 51 oranında "yerel ortaklık şartı" bulunmaktadır. İlk başvuru mercii Maliye ve Sanayi Bakanlığı'dır. Petrol ve doğalgaz gibi hammadde üretimine yönelik şirket faaliyetleri, istinai olarak, yerel ortak şartından muaf tutulmuştur.

Kurulacak LLC-Limited Liability Company, en az 2 en çok 50 ortaklı olabilmektedir. Hisselerin her biri 1.000 Dirheme bölünmüş olup, ödenmiş olmalıdır. Birleşik Arap Emirlikleri'nde kurulacak şirketlerle ilgili mevzuatı düzenleyen 1984/8 nolu Federal Yasada yapılan değişiklik neticesinde Limited Şirketler için anılan yasanın ilgili maddesinde mevcut olan 150.000 Dirhem tutarındaki asgari zorunlu sermaye şartı kaldırılmıştır. Bu çerçevede, BAE'de 1 Haziran 2009 tarihinden itibaren kurulacak

Limited şirketler başlangıç sermaye oranlarını ihtiyaçları dikkate alınmak suretiyle kendileri belirleyeceklerdir.

Yönetim kurulu genel kurulca belirlenip, azami 5 kişi olmakta, diğer taraftan BAE nezdinde akredite olan bir denetçi atanması şartı bulunmaktadır. Kararlar oy çokluğu ile alınmaktadır. Genel kurulda her ortak şirketteki hissesi oranında söz sahibi olmaktadır. Bu şirket türü yabancı yatırımcıların en çok tercih ettiği şirket türüdür. Şirketin yönetim kontrolünü yabancılar ellerinde tutabilmek için bazı tedbirler alabilmektedir.

Şirket Kurmaksızın Ticari Faaliyet

a- Ticari Acenta Tayini (Commercial Agent): Ticari Acentalığı düzenleyen 1981 tarihli ve 18 sayılı Federal Kanun uyarınca; yabancı bir şirket, BAE vatandaşıını yada %100 BAE sermayeli bir firmayı ülke genelinde yada belirli Emirliklerde ticari acenta tayin edebilmektedir. Acentalık; ilgili ürünün pazarda dağıtımını, satışını ve ilgili hizmetin verilmesini kapsamaktadır. Acentalar öncelikle Ekonomi Bakanlığında (Commercial Agencies Committee) tescil olunmaktadır.

Ticari Acentalık Sözleşmesi süreli yapılmaktadır. Sözleşmede; tarafların detaylı kimlik bilgileri, ürünün adı, sözleşmenin başlangıç tarihi ile geçerlilik süresi, sözleşmeyi süresinden önce sona erdirecek özel şartlar, acentanın yetki bölgesinin (tüm BAE olacağı gibi sadece bir Emirlik de olabilmektedir.) belirtilmesi gerekmektedir.

Ayrıca ürünün patenti Ekonomi Bakanlığında tescil edilmektedir. Acentalık anlaşması öncesinde 4-6 ay gibi bir geçiş süresi tanınarak firmanın BAE pazarındaki performansının gözlenmesi genelde tercih edilen bir yoldur.

Hassas konu olan "acentalık anlaşması" öncesinde, ürün üzerindeki hakların korunması yollarının belirlenmesi amacıyla Ataşeliğimizle yada avukatlık şirketi ile temasa geçilmesinde yarar bulunmaktadır.

b- Şube ve Temsilcilik Açma (Foreign Company Branch & Representative Office): Yabancı şirketler, Ekonomi Bakanlığında uygunluk alarak ve isimlerini Bakanlıktaki Yabancı Şirket Tescil kısmına kaydettirerek şube (foreign company branch) ve temsilcilik ofisi (representative office) açabilmektedir. Bilahare, Dubai'de Department of Economic Development (DED) lisans düzenlemekte ve Ticaret ve Sanayi Odasına üyelik kaydı yapılmakta, kuruluş sermayesi gerekmemektedir.

"Temsilcilik Ofisi" ile, sadece ilgili ürün ve hizmetin promosyonu/reklamı yapılabilmektedir. İhracat, ithalat ve iç piyasada satış gibi ticari faaliyetler sözkonusu değildir. "Şirket Şubesi" yoluyla ise, yabancı firmaya sadece sicilinde kayıtlı ürününün ticaretini yapmasına imkan tanınmıştır. Her iki haldede, yıllık belirli bir ücret ödemek suretiyle, "yerel bir hizmet görevlisi" (local service agent) istihdam etmek zorunluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, bir BAE vatandaşı yerel hizmet görevlisi (service agent) olarak atanmaktadır.

"Servis agent" statüsünün "ticari acenta-commercial agent-" kavramı ile karıştırılmamalıdır. Zira; "Service Agent"; şirketin idarisine karışamaz ve mali konularda herhangi bir sorumluluğu/yetkisi yoktur. Görevi kamu ihalelerini takip

etmek ve ilgili belgeleri teslim etmek, vize alımı veya işçi kartları çıkartılmasını temin etmek yada reklam, kampanya ve reklam ve pazarlama (promotions) faaliyetleri gibi konularda yardımcı olmaktır. Bu çerçevede, yerel hizmet görevlisinin (local service agent), ticari acentayla (commercial agent) karıştırılmaması gerekmektedir.

Müteahhitlik Firmaları

Müteahhitlik sektöründe faaliyet gösteren yabancı firmalar; L.L.C., yabancı şirket şube açılımı veya joint venture şeklini tercih etmektedir. Ancak, ülkede hukuksal açıdan sağlam varlık göstermek isteyen firmalar LLC şirket türünü tercih etmektedir.

Müteahhitlik firmaları, Federal Kanununun 4'cü maddesine göre Müteahhitlik Sınıflandırma ve Ruhsatlandırma Komitesi tarafından sınıflandırılmaktadır. Sınıflandırma, firmanın daimi teknik personel durumu, iş tecrübesi, tamamlanmış olduğu işlerin durumu ve performansı gibi kriterler dikkate alınarak yapılmaktadır. Firmaların BAE'de alabilecekleri işlerin boyutu ve inşaatın kat yüksekliği gibi hususlar buldukları sınıflara göre tesbit edilmektedir. Bu bakımdan birinci sınıf müteahhitlik belgesine sahip yerli firmalarla ortaklık yaparak piyasaya girmek her zaman için avantajlı olmaktadır. Sınıf yükseltmek için firmanın en az bir yıl mevcut kategoride iş yaptıktan sonra tüm finansal ve teknik şartları sağladığını belgelendirmesi ve son 3 yılda tamamlanmış 10 projenin bilgilerini Dubai Belediyesine ibraz etmesi gerekmektedir. Müteahhitlik firmalarının ortaklarının mühendis-mimar olma şartı yoktur ancak firmada, en az 3-5 yıllık tecrübeye sahip ve ülkesindeki meslek odasına kayıtlı en az 1 mühendisin istihdam edilmesi gereklidir.

Müteahhitlik sınıflandırma veritabanına kaydını yaptırmak isteyen her yüklenicinin, Dubai belediyesine bağlı Komite sekreterliğine sunması gereken dökümanlar:

- Ana şirketin kuruluş sertifikası – kuruluş tarihini beyan etmek suretiyle
- Ana şirketin Ticari Ruhsatı – İnşaat sınıfını belirtmek suretiyle
- Çalışacak teknik ve idari personelin nitelikleri, özgeçmişleri, ikamet belgeleri
- Şirketin iş referansında bulunan 3'ü tamamlanmış en az 6 proje
- Firmanın sınıf belgesi
- Firma tarafından kullanılan ekipmanların değeri, adedi ve tipi
- Firma tarafından tamamlanmış proje ve bina bazındaki işleri
- Devam etmekte olan projelerin durumu
- Firmaya bağlı yurtdışındaki şubelerin isimleri.
- Yerel hizmet ajanın bilgileri, ofis şefinin bilgileri.
- Firmada çalışanların toplam adedi

Çalıştırılacak nitelikli personelin bilgileri, yapılacak işin mahiyeti ve kullanılacak malzeme, makina ve araçların tipi, adedi, değeri vs. beyan edilmesi zorunludur. İş bitirme, inşaat ruhsatı ve yöneticinin eğitim durumunu gösteren belgelerin yabancı ülkedeki BAE elçiliği ve o ülke Dışişleri Bakanlığınca tasdik edilmesi gerekmektedir.

Teknik Müşavirlik Firmaları

Teknik müşavirlik firmalarının tüm ortakları, yeterlilikleri onaylanmış mühendisler olmalıdır. Mesleğin düzenlemesi, ruhsat ve yetki verilmesi, geliştirilmesi, araştırılması

ve idaresinde yetkili merci Dubai Belediyesi bünyesindeki Komitedir. Komitenin görevi mesleği uygulamak için gerekli kayıt ve ruhsat işlemlerini yapmak, meslekte çalışan kurum ve kişilerin bilgilerini toplamaktır. Komiteye kayıtlı olmayan kişilerin müşavir/mimar/mühendis ünvanını kullanmalarına izin verilmemektedir.

Firmaların kayıt işlemleri ve buna bağlı onay prosedürü Dubai Belediyesi tarafından yapılmakta, ruhsat ise Dubai Ekonomik Kalkınma Dairesi (DED) tarafından verilmektedir. Bu iki kurum bir bütün olarak çalışmaktadır, bir kurumun onayı olmadan diğer kurumun işlem gerçekleştirmesi mümkün değildir.

Sicil kaydı başvurusunda, meslek sahibinin birden fazla mühendislik firmasına sahip olmaması, ortak olarak ayrı bir firmada çalışmaması, kötü bir şöhreti olmaması şartı aranmakta, ilave olarak mühendislik alanında tanınmış üniversitelerin birinden BSc diplomasına sahip olması, mezuniyetten sonra asgari 5 yıllık (yerliler 3 yıl) tecrübeye sahip olması, yabancı meslek sahiplerinin BAE'de ikamet etmesi ve yılın en az 9 ayını burada geçirmesi gerekmektedir.

Dubai'deki teknik müşavirlik firmaları 4 gruba ayrılmaktadır.

Yerli Müşavirlik Firması: Yerli müşavirlik firmasında, ortaklar tamamen BAE vatandaşıdır ya da yabancı ortağın payı % 49'u geçmemektedir. Bu tip firmalar, yerli ve yabancı ortakların sayısına göre kategorilere ayrılır.

Ortaklaşa Müşavirlik Firması: Yerli müşavirlik firması ile yabancı müşavirlik firmasının, sofistike müşavirlik işlerini yürütmek üzere ortaklaşa kurduğu firmadır. Yabancı firmanın ilgili ihtisas dalında, BAE'de veya yurtdışında en az 10 yıllık tecrübeye sahip olması gerekmektedir.

Uzman Müşavirlik Firması: Uzman müşavirlik firması, sektörde özel bir ihtisas alanında müşavirlik hizmetleri veren firmadır. Bu firmanın fonksiyonları resmi kurumlara ve yukarıda bahsedilen müşavirlik firmalarına danışmanlık hizmeti sunmak ve fikir vermekle sınırlıdır. Uzman müşavirlik firması kurmak üzere ruhsat başvurusu yapanların, özel bir mühendislik ihtisas bölümünden bilimsel derece ve diplomaya sahip olması, ilgili özel ihtisas bölümünde en az 15 yıllık tecrübeye ve işleri şahsen yürütecek vasıflara sahip olması gerekmektedir.

Yabancı Müşavirlik Firmasının Şubesi: Özel bir ihtisas alanında uzmanlaşmış yabancı bir müşavirlik firması Dubai'de şube açabilir. Bu şubeye verilen ruhsat, uzmanı oldukları müşavirlik çalışma alanıyla sınırlı olup yerli firmalarca yapılabilen işleri kapsamamaktadır.

Yukarıda bahsedilen tüm firmalarda, müşavirlik mesleğini icra edebilmek için Dubai Ekonomik Kalkınma dairesi (DED) ve Dubai Belediyesi tarafından yapılacak kayıt ve ruhsat işlemleri zorunludur. Firmaların Dubai Ekonomik Kalkınma Dairesinden ruhsat alabilmeleri için önce Dubai Belediyesinden onay almaları gereklidir. Kanunun 89, maddesinin 12.2 fıkrasına istinaden, ruhsat sahibinin mesleği icra edebilmesi için, başka firmaya sahip veya ortak olmaması veya aynı anda birden fazla şirkette çalışıyor olmaması şarttır.

Firma Tescili İçin Gerekli Şartlar

Tescil başvurusunda bulunan herkes aşağıda verilen şartları yerine getirmelidir

- Teknik yeterlilik ve hukuki ehliyete sahip olmak
- İyi bir unvana sahip olmak
- Daha önceden suç işlememiş ve ceza almamış olmak
- Mezuniyet sonrası asgari 3 yıllık iş tecrübesine sahip olmak
- BAE Mühendisler Odasına üye olmak
- Bina inşaatı veya inşaat malzemesi ticareti yapan bir firmasının sahibi ya da ortağı olmak.

DIŞ TİCARET

İhracatının büyük kısmı ham petrolden oluşan ve ağırlıklı olarak makine ve elektrikli ekipman ile ulaşım aracı ithal eden BAE'nin 2011 yılında ihracatı 215 milyar dolar, 2012 yılında ise 302 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Economic Intelligence Unit verilerine göre, 2013 yılında ihracatın 320 milyar dolar olması tahmin edilmektedir. BAE'nin ithalatı 2011 yılında 171 milyar dolar, 2012 yılında ise 220 milyar dolardır. 2013 yılında ithalatın 237 milyar dolar olması beklenmektedir.

BAE'nin en önemli ihracat pazarı olan Japonya petrol ihtiyacının dörtte birini ve doğal gaz ihtiyacının %9'unu BAE'den karşılamaktadır. BAE'nin diğer ihraç pazarları ise Güney Kore, Hindistan ve Tayland olarak sayılabilir. Bu pazarlara gönderilen ihraç ürünlerinin büyük bir kısmını hidrokarbonlar oluşturmaktadır. İthalatta ise ülkenin en önemli partnerleri sırası ile Çin, Hindistan, ABD ve Almanya'dır.

BAE Körfez İşbirliği Konseyi üyesidir ve üye ülkeler arasında 2003 yılında uygulamaya konulan Gümrük Birliği'ne de dahildir. Gümrük Birliği dahilinde üye altı ülke (Katar, Kuveyt, Oman, Bahreyn, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri) arasında ortak bir gümrük politikası ve %5 oranında bir gümrük tarifesi uygulanmaktadır.

Serbest Bölgeler

BAE hükümeti yabancı yatırımları teşvik etmek için şu an itibarıyla 29 adet serbest bölge kurmuştur (www.uaefreezones.com) ve bu bölgelere 9 yeni bölgenin daha eklenmesi beklenmektedir. Serbest bölgelerde 3 tip ticari firma kurulabilmektedir: Serbest Bölge Kuruluşu (Free Zone Establishment), Serbest Bölge Şirketi (Free Zone Company) ve Yabancı Şirket Şubesi. Bu bölgelerde kurulacak şirketlerde yerel ortağa ihtiyaç bulunmamakta, %100 yabancı sermayeli şirket kurulabilmekte ve ithalatta gümrük vergisi alınmamaktadır. Serbest bölgelerin genel olarak sağladığı avantajlar şunlardır:

- %100 yabancı mülkiyet
- Tüm ithalat ve ihracat vergilerinden %100 muafiyet
- Ticari vergi ve rüsumdan %100 muafiyet
- Sermaye, kar gibi kazançların tamamen transfer edilebilmesi
- İşgücü istihdamında yardım
- Ucuz fiyatlarla yerel enerji temini

1985 yılında Dubai'nin Jebel Ali Limanı'nda kurulan serbest bölgenin (www.jafza.ae) başarısı diğer emirlikleri de serbest bölge kurmaya yöneltmiştir. Jebel Ali'den sonra kurulan diğer serbest bölgeler arasında yer alan Sharjah'daki Hamriyah Serbest Bölgesi (www.hamriyahfz.com), özellikle tekstil ve deri alanında faaliyet gösteren firmaların yoğunlaştığı bir merkezdir. BAE'nin imalat sektöründeki toplam üretiminin üçte biri bu serbest bölgeden kaynaklanmaktadır.

Ajman Emirliği'nde bulunan serbest bölge ise 1987 yılında açılmış olup, Jebel Ali'de olduğu gibi 15 yıl boyunca kurumlar vergisinden firmalar muaf tutulmakta, bu süre sonunda muafiyet, konjonktüre göre bir 15 yıl daha uzatılabilmektedir. Fujariah Emirliği'nde ise 1987 yılında kurulan ve benzer koşullarda faaliyet olanağı tanıyan bir serbest bölge mevcuttur. Ras el-Khaimah ve Umm Al Quwain Emirlikleri'nde serbest bölgeler kurulmuştur.

Abu Dhabi hariç tüm emirliklerin serbest ticaret bölgeleri ve hemen tüm emirliklerin kendine ait limanı ve havaalanı bulunmaktadır. Uzak Doğu ve Avrupa arasında uluslararası deniz taşımacılığı yapan firmalar, Körfez'de yükleme ve boşaltma işlemlerini yapmakta ve Dubai bu konuda büyük pay almaktadır. Dubai Limanı'nın gelişmiş tesis ve hizmetleri uluslararası deniz taşımacılığı firmalarının tercihi olmaktadır. Dubai'de boşaltılan mallar deniz yoluyla İran'a oradan tren ve karayoluyla Orta Asya Cumhuriyetleri'ne taşınmaktadır. Dubai Havalimanı kargo taşımacılığı alanında bölgenin en gelişmiş havaalanı olup, Uzak Doğu'dan deniz yoluyla gelen kargoların büyük bölümü daha sonra Avrupa'ya havayoluyla taşınmaktadır.

Serbest Bölgelerde Şirket Kurulması

Serbest bölgelerde kurulacak şirketlerde yerel ortağa ihtiyaç bulunmamakta, %100 yabancı sermayeli şirket kurulabilmektedir. Yerel sponsor görevi serbest bölge idaresi tarafından yerine getirilmektedir. Şirket kuruluş işlemleri serbest bölgelerde yapılmaktadır.

İthalat, re-export ve ihracatta gümrük vergisi alınmamakta, kar ve sermaye transferine engel bulunmamaktadır. Bölge İdareleri tarafından; ucuz enerji ve personel sağlanabilmekte, ayrıca çalışan personelin barınma ihtiyaçları karşılanabilmektedir. Her türlü prosedür yerinde ve kısa sürede tamamlanmaktadır.

BAE'de 15 serbest bölge bulunmaktadır (www.uaefreezones.com.) En önemli serbest bölgeler Dubai ve Sharjah Emirliklerinde yer almaktadır. Ras Al Khaimah ve Fujairah'ta da gelişme yolunda olan serbest bölgeler mevcuttur. Her serbest bölgenin kuruluş izinleri, masrafları ve kira bedelleri farklı olmaktadır.

TÜRKİYE-BAE EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLERİ

Anlaşma ve Protokoller

Ülkemiz ile BAE arasında 1984 yılında Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması, 1993 yılında Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması yapılmış olup, GCC ülkeleri ile birlikte Serbest Ticaret Anlaşması yapılması yolunda çalışmalar devam etmektedir.

KEK 6. dönem toplantısı 2000 yılında yapılırken, 7.Dönem KEK toplantısı ise 10 Şubat 2011'de Abu Dhabi'de gerçekleştirilmiştir.

BAE-Türk İş Konseyi (Turkish Business Council in the UAE) çoğunluğu Dubai'de olmak üzere, BAE'de yaklaşık 150 Türk firması (şirket, şube, temsilcilik ofisi kapsamında) faaliyet göstermektedir.

Ülkede faaliyet gösteren Türk işadamları ve profesyonellerinin oluşturduğu Türk İş Konseyi 2005 yılı Şubat ayında Dubai Ticaret ve Sanayi Odası'nın himayesinde ve gözetiminde seçimlerini yapmış, 21 Mart 2005 tarihinde de anılan Oda'ya tescil edilmiştir.

Konsey'in 58 üyesi bulunmakta olup, üye sayısının artması beklenmektedir. "Konsey" Dubai Ticaret ve Sanayi Odası'nın bir alt kuruluşu niteliğinde olup, aslında bir dernek mahiyetindedir. Dubai Ticaret Odasına kayıtlı toplam 31 İş Konseyi faaliyet göstermekte ve sayıları artmaktadır.

Anlaşmanın Adı	İmza Tarihi
Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması	09.08.1984
Türkiye – Birleşik Arap Emirlikleri Hava Ulaştırma Anlaşması	26.10.1986
Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması	29.01.1993
VI. Dönem KEK Toplantısı	19.11.2000
YKTK (Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması)	28.09.2005
VII. Dönem KEK Toplantısı	15.02.2008
VIII. Dönem KEK Toplantısı	10.02.2011

DIŞ TİCARET

Türkiye'nin BAE'ye İhracatında Başlıca Ürünler (Dolar)

Ürünler	2012	2013
Süt ürünleri, yumurtalar, tabii bal, diğer yenilebilir hayvansal menşeli ürünler	9.602.942	11.796.203
Yenilen meyveler ve yenilen sert kabuklu meyveler	16.520.935	25.876.721
Değirmencilik ürünleri, malt, nişasta, inülin, buğday gluteni	9.216.419	19.281.910
Kakao ve kakao müstahzarları	20.127.803	21.041.741
Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünleri	25.368.143	27.183.527

Yenilen çeşitli gıda müstahzarları (kahve hülusalari, çay hülusalari, mayalar, soslar, diyet mamaları vb)	21.265.529	21.278.557
Tütün ve tütün yerine geçen işlenmiş maddeler	27.764.160	26.663.830
Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	761.787.355	590.257.735
İnorganik kimyasallar, kıymetli metal, radyoaktif element, metal ve izotopların organik-anorganik bileşikleri	5.122.278	2.772.503
Uçucu yağlar ve rezinoitler, parfümeri, kozmetik veya tuvalet müstahzarları	20.099.662	24.321.842
Muhtelif kimyasal maddeler (biodizel, yangın söndürme maddeleri, dezenfektanlar, haşarat öldürücüler)	9.337.834	12.059.432
Plastikler ve mamülleri	33.496.681	43.428.074
Kauçuk veya kauçuktan eşya	24.551.594	19.393.779
Taş, alçı, çimento, amyant, mika veya benzeri maddelerden eşya	42.507.375	45.183.402
Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	5.629.231.858	2.504.127.046
Demir ve çelik	744.461.210	680.228.727
Demir veya çelikten eşya	49.167.332	47.664.037
Adi metallerden çeşitli eşya (kilit, kasa, mobilya tertibatı)	6.793.967	6.141.021
Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	90.164.420	125.325.334
Elektrikli makine ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon, görüntü ses kaydetme-verme cihazları, aksam parça ve aksesuarları	103.459.736	96.782.802
Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça ve aksesuarları	26.669.838	34.071.086
Hava taşıtları, uzay taşıtları ve bunların aksam ve parçaları	29.375.493	9.240.998
Gemiler ve suda yüzen taşıt ve araçlar	25.429.149	16.725.971
Silahlar ve mühimmat, bunların aksam, parça ve aksesuarları	55.280.231	61.899.495
Mobilyalar, yatak takımları, aydınlatma cihazları, reklam lambaları, ışıklı tabelalar	27.883.450	47.454.018
Toplam ihracat	8.174.607.156	4.966.087.220

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin BAE'den İthalatında Başlıca Ürünler (Bin Dolar)

Ürün Adı	2012	2013
Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	6.755.371	33.783.696
Organik kimyasal ürünler	30.840.828	18.614.038

Plastik ve mamülleri	74.814.858	89.770.419
Sentetik ve suni filamentler, şeritler ve benzeri sentetik ve suni dokumaya elverişli maddeler	7.047.023	8.891.150
Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	3.326.422.964	5.037.620.785
Alüminyum ve aliminyumdan eşya	104.425.671	125.521.833
Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	3.308.456	10.923.171
Toplam İthalat	3.596.545.417	5.384.468.282

Yıllara Göre Türkiye'nin BAE ile Dış Ticareti (bin \$)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	DENGE	HACİM
2007	3.240.940	470.092	2.770.848	3.711.032
2008	7.975.400	691.202	7.284.198	8.666.602
2009	2.898.579	667.857	2.230.722	3.566.436
2010	3.332.885	698.420	2.639.325	4.036.075
2011	3.713.368	1.649.451	2.063.917	5.362.819
2012	8.175.541	3.596.546	4.578.995	11.772.087
2013	4.966.087	5.384.468	-418.831	10.350.555

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin BAE'ye ihracatı 2012 yılında önceki yıla oranla %120.3 artarak 8.1 milyar dolar seviyesine yükselmiştir. İthalatımız ise aynı dönemde %118 oranında artarak 3.5 milyar dolar rakamına ulaşmıştır. 2013 yılında ise ihracatımız %39 oranında azalarak 4,9 milyar dolara gerilemiş, ithalatımız ise %32 artışla 5,3 milyar dolara ulaşmıştır.

Müteahhitlik İlişkileri

Birleşik Arap Emirlikleri milli hâsılasına petrol ve ticaret sektöründen sonra üçüncü büyük katkıyı inşaat sektöründe yapmakta olup, sektör özellikle son 5 yıldır hızla büyümektedir. Ülke müteahhitlik hizmetleri sektöründe kişi başına düşen harcamada dünyada önde gelen ülkelerden biridir ve gelecek için büyük fırsatlar vaat etmektedir. İnşaat faaliyetlerinin önemli bölümü enerji, ulaşım, arıtma tesisleri gibi altyapı projeleri, büyük ölçekli konut, iş yeri ve eğitim kompleksleri, gökdelenler, endüstri parkları, alış-veriş merkezleri oluşturmaktadır. Ülkede inşaat alanındaki faaliyetlerin büyük çoğunluğu Dubai, Abu Dhabi ve Sharjah emirliklerinde yoğunlaşmıştır.

Kriz sonrası dönemde, BAE müteahhitlik ve teknik müşavirlik sektöründe öne çıkacağı tahmin edilen potansiyel faaliyet alanları şu şekilde sayılabilir: Kentsel

tasarım ve ana planlamalar, mimarlık ve tasarım, peyzaj tasarım ve hizmetleri, iç dekor tasarımı, mekansal veri toplama servisi, danışmanlık hizmetleri, inşaat müteahhitliği, tesis yönetimi, teknik inşaat müteahhitliği, proje yönetimi, teknik danışmanlık ve yönetim, çevre danışmanlığı ve yönetimi (Green buildings and design), turizm danışmanlığı ve yönetimi (golf alanları dahil).

Ürün bazındaki potansiyel faaliyet alanları ise : inşaat malzemeleri (özellikle demir-çelik ve çimento), vinç, asansör ve bina bakım üniteleri, peyzaj malzemesi, mutfak malzemeleri ve aksamı (beyaz eşya dahil), zemin malzemeleri, boya, astar, yapıştırıcılar ve su yalıtım ürünleri, pencere ve kapı ürünleri, izole camlar, su ısıtma ve soğutma sistemleri, ışıklandırma sistemleri, bina otomasyon sistemleri, akıllı ev teknolojisi sistemleri, bina güvenlik sistemleri, klimalar ve aksesuarları, dekorasyon malzemeleri, halı, pancur, perde, kepenk sistemleri, ev tekstili ürünleri, yüzme havuzları ve buna bağlı aksesuar ve kimyasal ürünler, emniyet ürünleri, çevre dostu ürünler olarak sıralanmaktadır.

Türk Firmaları için Önümüzdeki Dönem Potansiyel Yatırım İmkanları

Yatırımın Adı	Yaklaşık Değer ABD \$
1. Al Raha Sahili Geliştirme Projesi –Abu Dhabi	14,6 Milyar \$
2. Shams Abu Dhabi Project - Abu Dhabi	6,8 Milyar \$
3. Abu Dhabi Havalimanı Genişletme Projesi - Abu Dhabi	3,8 Milyar \$
4. Khalifa Limanı ve Sanayi Bölgesi - Abu Dhabi	2,2 Milyar \$
5. Masdar İntitative Saadiyat Adası - Abu Dhabi	2,5 Milyar \$
6..Dubai Marina-Dubai	4 Milyar \$
7.Dubai World Central -Dubai	33 Milyar \$
8. Bawadi Project -Dubai	27 Milyar \$
9. Dubai Festival City -Dubai	6.8 Milyar \$
10. Oqyana (Turizm Tesisi) -Dubai	3.5 Milyar \$
11. Dubai Uluslararası Finans Merkezi -Dubai	2 Milyar \$
12. Dubailand –Dubai	20 Milyar \$

KAYNAK: Dubai Başkonsolosluğu Ticaret Ataşeliği

Türk firmalarının Birleşik Arap Emirlikleri piyasasındaki tecrübe ve varlıkları 10 yıldan eskiye dayanmakta olup, özellikle son 5 yıl içerisinde firmalarımızın bu piyasada iyi bir yer edindiği söylenebilir. Firmalarımız özellikle Abu Dhabi ve Dubai’de çok sayıda yerli ve yabancı ortaklarla taahhüt işlemlerini üstlenmiş olup, bu kapsamda metro, köprü, karayolları, gökdelen, otel, konut, ofis ve turizm tesisi gibi projelerde aktif olarak yer almaktadır.

Firmalarımız komple inşaat işlerinde olduğu kadar binaların zemin etütlerinin yapılması, temel kazıklarının çakılması veya elektromekanik kısımlarının imal ve montajı gibi yan alanlarda da oldukça başarılı çalışmalara imza atmaktadır.

2013 yılı sonu itibariyle, Türk müteahhitlik firmalarının BAE’de üstlendikleri toplam proje sayısı 102, proje bedeli ise 8,85 milyar dolardır.

Abu Dhabi Emirliği İnşaat Projeleri

1.Abu Dhabi Metro Projesi: 2010'un son çeyreğinde asıl inşaa sözleşmesine ilişkin ITB'nin yürürlüğe konması, 2011'de proje inşaatının başlaması, projenin ilk bölümünün 2015'te ve tamamının ise 2016'da bitirilmesi planmaktadır.

2.Güneş Enerjisi: Hâlihazırdaki enerji politikaları termik gaz santralleri ile nükleer santrallerden enerji elde etmeye dayalı olsa da 2020 yılına kadar elektrik enerjisinin en az %7'sinin güneş enerjisinden elde edilmesi planlanmaktadır.

3.Louvre Abu Dhabi Projesi: Abu Dhabi Turizm Geliştirme ve Yatırım Şirketi (Tourism Development and Investment Company - TDIC) Saadiyat Adası'nda Louvre Abu Dhabi Projesi'nin gerçekleştirilmesi için müteahhitlik firmalarını bölgeye davet etmektedir.

4.Abu Dhabi Salam Street Projesi: Abu Dhabi Hükümetinin ulaşım altyapısını geliştirmek için yürüttüğu 5 milyar dirhem değerindeki Abu Dhabi Salam Street Projesi'nin %37'lik kısmı tamamlanmıştır. Proje ile Salam Street'in saat başına 3,000 araçlık kapasitesinin %100 artışla saatte 6,000 araca çıkması beklenmektedir. Trafik ışıklarının olmadığı bu yeşil yol projesinde fuel tüketiminin ve ekzoz salınımının azaltılarak çevre kirliliğinin de azaltılması öngörülmektedir.

5.Mubadala Gayrimenkul ve Turizm Şirketi Proje Hamleleri: Abu Dhabi Hükümeti'nin yatırım teşebbüslerinden biri olan Mubadala'ya Abu Dhabi'de 5,425.7 hektar alan tahsis edilmiştir. Aldar Gayrimenkul Şirketi'nden %6 daha büyük olan Mubadala, Reem Adası'nda ve yeni Capital City'de önemli projeler gerçekleştirmeyi hedeflemektedir.

6.Masdar The London Array Rüzgar Türbini Projesi: Abu Dhabi merkezli yenilenebilir enerji şirketi Masdar ve iki yabancı ortağı, İngiliz hükümetinin projeye finansal destek verebileceğini açıklamasının ardından 2.2 milyar pound (Dh11.01 milyar dirhem) değerindeki dünyanın en büyük offshore rüzgar türbini projesini gerçekleştirmeyi kararlaştırmışlardır.

7.Yas Island Hotels Projesi: Royal BAM Group bünyesindeki Interbeton Abu Dhabi nv LLC, Aldar Properties PJSC'ye devretmek üzere başladığı projelerden Crowne Plaza Hotel ve Staybridge Apartments inşaatlarında ilk katlardaki misafir odalarının yapımını tamamlamıştır. Crowne Plaza 428 oda ve Staybridge Apartments 165 oda ile Temmuz 2009'da faaliyete girmiştir. 16 aydan kısa bir sürede 56,000 kübik metreden fazla mermer, yaklaşık 10,000 ton çelik kullanılarak açılışa kadar olan inşaatlar tamamlanmıştır.

İhaleler

Dubai ve Abu Dhabi'deki mega inşaat projelerinin sahibi olan "proje geliştirme-developer-" şirketleri; EMAAR (Dubai), NAKHEEL (Dubai), ALDAR (Abu Dhabi) ve Dubai Properties'dir.

Dubai Roads & Transport Authority, Abu Dhabi Electricity and Water Authority, Dubai Electricity and Water Authority, Dubai Municipality ve Ministry of Public Works BAE'de kamu ihalesi açan başlıca kamu kuruluşlarıdır.

Birleşik Arap Emirlikleri'nde açılan ihaleler için yararlanılabilecek ihale duyuruları www.emiratestenders.com internet sitesinde yayınlanmaktadır.

Yatırım İlişkileri

Türkiye'de 73 adet BAE sermayeli firma faaliyet göstermekte olup bu firmaların faaliyet alanları ağırlıklı olarak gayrimenkul, inşaat, toptan ve perakende ticaret ve imalat sanayisidir. BAE sermayeli firmaların Türkiye'ye olan ilgileri gün geçtikçe artmaktadır.

SAMA Holding'de hissesi bulunan El-Maktum'un sahip olduğu Emaar Properties Türkiye'de sağlık, alışveriş merkezleri, oteller ile gayrimenkul sektörlerine odaklı projeler yürütmektedir.

Kuveyt Maliye Bakanlığı, Libya Hazine Sekreterliği ve Abu Dabi Yatırım İdaresi'nin yüzde 75 hisseye sahip olduğu Arap Banking Corporation İstanbul'da temsilcilik açmıştır. Şirket Türkiye'de banka satın alarak sektörde büyümek istemektedir.

Dubaili Orion Holding Overseas, İktisat Yatırımı satın almıştır.

Dubai Muhtelif Emtialar Merkezi (DMCC), Türk altın ve çay pazarında faaliyetlerde bulunmaktadır.

2005'te, Türk Telekom'un yüzde 55'ini BAE'den Oger Telecom, faiziyle birlikte 7.1 milyar dolara almıştır.

2005 yılında, Erdemir'e ait Yarımca arazisinin bir bölümünü 105 milyon dolara BAE merkezli Dubai Ports Authority satın almıştır.

2009 Yıl Sonu İtibariyle Türkiye'de Faaliyette Bulunan BAE sermayeli firmalar

A.T.A. TURİZM TEKSTİL İNŞAAT GIDA İTHALAT İHRACAT SAN. VE TİC. LTD.ŞTİ.	YALOVA
ABU DHABI GAYRİMENKUL GELİŞTİRME YÖN.VE İNŞ.LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
AFHM EMLAK İNŞAAT SANAYİ VE TİC.LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
AL AMERİ İNŞ.TAAH.İTH.İHR.TİC.LTD.ŞTİ.	YALOVA
AL AMİRİ OTOMOTİV SAN. VE TİC.A.Ş.	YALOVA
AL BONIAN İNŞAAT TURİZM VE TİC.LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
ALARKO DEYAAR GAYRİMENKUL GELİŞTİRME A.Ş.	İSTANBUL
AL-ATTAR EMLAK VE TİCARET LTD. ŞTİ.	AYDIN
ALDAR İNŞAAT TURİZM İTH. İHR. SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.	YALOVA
ALROKEN DANIŞMANLIK TURİZM İNŞAAT VE GIDA ÜRÜNLERİ SAN. TİC. LTD. ŞTİ.	YALOVA

AMİSOS İNT.GIDA DIŞ TİC.DAN. VE ORG.HİZM.İTH.İHR.LTD.ŞTİ.	ANKARA
ARCHDOME İNŞ.TEKS.GIDA TUR.İTH.İHR.SAN.VE TİC.LTD.ŞTİ.	YALOVA
ASBİS TR BİLGİSAYAR LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
ATA YATIRIM MENKUL KIYMETLER A.Ş.	İSTANBUL
AVRUPA SATIŞ DAĞ. VE PAZ.LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
BELLA KUYUMCULUK LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
BEMA YATÇILIK TURİZM İNŞ. TAAH.EMLK.TİC. PAZ.İTH.İHR.VE SAN.LTD.ŞTİ.	MUGLA
BİNYAKUT İNŞ.TUR.SAN.VE TİC.LTD.ŞTİ.	YALOVA
BODRUM TARIM SAN. VE DIS TIC.LTD. STI.	MUGLA
BOSFOR DIŞ TIC.PAZ.PROJE DANIŞ.MÜMES.LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
BOSPHORUS AVRUPA HAVA YOLLARI TUR. VE TİC.A.Ş.	İSTANBUL
BROTHER INTERNATIONAL (GULF) FZE MERKEZİ DUBAİ TÜRKİYE İST.ŞUBESİ	İSTANBUL
CITYLINE TELEKOMÜNİKASYON HİZM.LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
CRAFT EL SANATLARI LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
CSPM INTERNATIONAL FZE MER.BİR.ARAP EMRL.TÜR.İST.ŞUB.	İSTANBUL
DAİRE TURİZM İNŞAAT TEKSTİL GIDA İTH. İHR. TİC. LTD. ŞTİ.	YALOVA
DAMAS DIŞ TİC. A.Ş.	İSTANBUL
DAMAS GAYRİMENKUL YATIRIM VE DIŞ TİC.A.Ş.	İSTANBUL
DAMAS MÜCEVHERAT İTH.İHR.VE TİC.A.Ş.	İSTANBUL
DAPHNE DIŞ TİCARET VE YATIRIM A.Ş.	İSTANBUL
DE BEERS PIRLANTA KUYUMCULUĞU LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
DEYAAR İNŞAAT YATIRIM SAN. VE TİC.A.Ş.	İSTANBUL
DHABİ ERENTALU ALKE İNŞAAT A.Ş.	İSTANBUL
DP WORLD LİMAN İŞLETMELERİ A.Ş.	İSTANBUL
DUBAİ GROUP SİGORTA A.Ş.	İSTANBUL
DUBAİ İNŞAAT EMLAK SAN. VE TİC.LTD.ŞTİ.	YALOVA
EASTERN NETWORKS ÇÖZÜMLERİ TİC.A.Ş.	İSTANBUL
E-KART ELEKTRONİK KART SİS.SAN. VE TİC.A.Ş.	İSTANBUL
EMAAR GAYRİMENKUL GELİŞTİRME A.Ş.	İSTANBUL
EMAAR PROPERTIES GAYRİMENKUL GEL.A.Ş.	İSTANBUL
EMARE İNŞAAT TURİZM SAN.VE TİC.LTD.ŞTİ.	YALOVA
EMİRAY EMİRLİKLER ANADOLU YATIRIM A.Ş.	İSTANBUL
ENERGY TRADING ELEKTRİK SAN.VE TİC.LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
ERZAK İNŞAAT TİCARET SANAYİ LTD. ŞTİ.	YALOVA
ETA MELCO DIŞ. TIC. LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
ETİHAD AIRWAYS PUBLIC JOINT STOCK COMPANY MER. BAE TÜR.İST.ŞUB	İSTANBUL
EUROPE SECURE ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİ LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
EVO TURİZM ORGANİZASYON GIDA SAN. VE DIŞ TİC.LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
FALASİ EMLAK İNŞAAT SAN.VE TİC.LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
FATMAALIA GAYRİMENKUL YATIRIM LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
GALA YATÇILIK TUR.İNŞ.EMLAK KOMİSYONCULUGU LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
GAZ DEMİRHAN İNŞ.TUR.VE DIŞ TİC.SAN.TİC.LTD.ŞTİ.	YALOVA
GÖSA MOBİLYA TEKSTİL GIDA SAN.VE TİC.LTD.ŞTİ.	ANKARA
GTT İSTANBUL LOJİSTİK HİZMETLERİ VE DIŞ TİCARET LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
GULFAFALCON İÇ VE DIŞ TİC.LRTD.ŞTİ.	İZMİR
HABBOUSH GROUP INTERNATIONAL ENERJİ PROJE YÖN.GELŞ.VE TİC.LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
HASCOR METAL SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.	İSTANBUL
HGP ENERJİ PROJE GELİŞTİRME VE TİC.LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
HGP YÖNETİM GELİŞTİRME VE TİC.LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
IDL ULUSLARARASI ELMAS LABORATUARLARI LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
İNCİ DOĞALGAZ İLETİM SAN. VE TİC.A.Ş.	ANKARA
İNCİ DOĞALGAZ İTH.İHR.SAN.VE TİC.A.Ş.	ANKARA

İSRAR EMLAK TİC.LTD.ŞTİ.	YALOVA
İSTANBUL HAYVANCILIK TARIM OTO.TUR.GIDA SAN.VE TİC.LTD.ŞTİ.	CORUM
J H INTERNATIONAL GENERAL TRADING (L.L.C.) MERK.DUBAİ TÜRKİYE İST.ŞB.	İSTANBUL
JANA GAYRİMENKUL YATIRIM LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
JBG GAYRİMENKUL YATIRIM LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
JOUDI TRADING CO.L.L.C.DUBAİ İZMİR MENEMEN DERİ SER.BÖL.ŞB.	İZMİR
JULPHAR SAĞLIK ÜRÜNLERİ TİC.LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
KALOTİ JEWELLERY INT.(EUROPE)KIY.MAD.TİC.A.Ş.	İSTANBUL
KAPTAN DENİZCİLİK NAK.DIŞ TİC.LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
KAR-AVRASYA OIL&GAS SERV.CO.LTD.MERK.DUBAİ TÜRKİYE İSTANBUL ŞUBESİ	İSTANBUL
KOOHİJİ ELEKTRONİK TİC.LTD.ŞTİ.	ANKARA
KOOHİJİ LTD.LİABİLİTY COMPANY İSTANBUL ŞUBESİ	İSTANBUL
LANCASTER İNŞAAT TUR.HİZM.SAN.VE TİC.LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
LIMITLESS ANADOLU GAYRİMENKUL GELİŞTİRME A.Ş.	İSTANBUL
LİMİTLESS GAYRİMENKUL GELİŞTİRME VE YÖNETİM A.Ş.	İSTANBUL
LOGICOM BİLGİ TEKNOLOJİLERİ DAĞITIM LTD. ŞTİ.	İSTANBUL
MACH AIR KARGO TAŞIMACILIK VE TİC.LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
MACOUN GAYRİMENKUL YATIRIM LTD. ŞTİ.	İSTANBUL
MAİTHASHEİKA GAYRİMENKUL YATIRIM LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
MERKEZİ DUBAİ PLANET TRAVELS TOURS AND CARGO L.L.C.ŞTİ.İSTANBUL ŞB.	İSTANBUL
NADA DAN.TURİZM İNŞ.VE GIDA SAN.TİC.LTD.ŞTİ.	YALOVA
NSAIEM ALEMARAT İNŞ.TUR.SAN. VE TİC.LTD.ŞTİ.	YALOVA
OGER TELECOM YÖNETİM HİZM.LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
OJER TELEKOMÜNİKASYON A.Ş.	İSTANBUL
OMAR İSTANBUL EMLAK İNŞAAT SAN. VE TİC.LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
ORION INVESTMENT MENKUL DEĞERLER A.Ş.	İSTANBUL
OSHO ENERJİ VE MADENCİLİK TİCARET LTD.ŞTİ.	ANKARA
ÖZ-CA ŞEHİR PLANLAMA-HARİTA-TURİZM GIDA MAD.KAYNAKÇILIK VE ULUS.NAK.TİC.LTD.ŞTİ.	HATAY
PLATO MADENCİLİK İNŞ.TUR.ÇİMENTO SAN.TİC.A.Ş.	ANKARA
SAB GROUP TELEKOMİNİKASYON HİZ.LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
SAMA DUBAİ İST.GAYRİMENKUL A.Ş.	İSTANBUL
SAMA DUBAİ İST.GAYRİMENKUL YÖN.A.Ş.	İSTANBUL
SEBA GAYR.GEL.İNŞ.TUR.VE YAT.TİC.A.Ş.	İSTANBUL
SHAMMAKHALFAN GAYRİMENKUL YATIRIM LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
SHİMADZU MİDDLE EAST&AFRİCA FZE MERKEZİ DUBAİ TÜR.İST.ŞUB.	İSTANBUL
SMH YATIRIM İNŞAAT VE DIŞ TİCARET LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
STAR WALLTECH INTERNATIONAL LTD. MERKEZİ DUBAİ TÜRKİYE İSTANBUL ŞB.	İSTANBUL
SUEZ-GÜNEY ENERJİ ÜRETİM A.Ş.	ANKARA
SUPER GULF İNŞ.EMLAK TURİZM SANAYİ VE TİC.LTD.ŞTİ.	YALOVA
ŞİRİN AĞAÇ ÜRÜN.DEKOR.MOB.TEKS.GIDA VE TURİZM SAN. VE TİC.LTD.ŞTİ.	BURSA
TAİBA EMLAK TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ	YALOVA
TATWEER GAYRİMENKUL GELİŞTİRME A.Ş.	İSTANBUL
TED MAKİNE İZOLASYON GI.TEKS.TUR.İNŞ.İTH.İHR.SAN. VE TİC. LTD.ŞTİ.	BURSA
TP CONIM TELEK.ELK.GID.TEKS.SAN.VE DIŞ TİC.LTD.ŞTİ.	İSTANBUL
TRİCON YATIRIM PAZARLAMA VE DIŞ TİC. A.Ş.	İSTANBUL
TURKEY YELLOW PAGES LLC REKLAM VE MAT.HİZ.TİC.LT.ŞT.	İSTANBUL
YALOVA MAHİR İNŞ.MALZ.İNŞ.TAAH.TUR.TEKS.İTH.İHR.SAN.VE TİC.LTD.ŞTİ.	YALOVA

Kaynak: T.C. Hazine Müsteşarlığı

Hatırlatılmasında Yarar Görülen Hususlar

Yukarıda belirtilen hususlar her iki ülke firmaları arasında sağlıklı ve uzun vadeli ilişkilerin tesis edilmesine önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. Öncelikle tarafların biraraya gelmesi ve ilgili tesislerin ziyaret edilmesi,
2. Taraflar arasında bir "Satış Sözleşmesinin" imzalanması,
3. Sözleşmede; ürünün spesifikasyonu, yüklemede/teslimatta kalite kontrolü yapacak bir uluslararası denetim firması, teslim ve ödeme şekli, yetkili mahkemelerin (Dubai ve Türk şirket merkezinin bulunduğu şehir) belirtilmesi,
4. Sevkiyat öncesi "Proforma Fatura" düzenlenmesi ve (standart ve fiyat açısından) son birkez daha ithalatçı firma teyidinin alınması,
5. Ödemelerde bankacılık sisteminin (peşin yada teyitli dönülmez akreditif) kullanılması ve sektörde önde gelen güvenilir bankaların tercih edilmesi,
6. BAE'de bir avukatlık firması/hukuk bürosu ile temasa geçilmesi (bilhassa ticari acentalık/distribütörlük verilmesi durumunda).

BAE'ye Seyahat

BAE'ye giriş yapılabilmesi için ülkeye gelmeden önce vize (visit, tourist, multiple-entry, transit) alınması gerekmektedir.

Turist Vizesi: BAE otellerinin veya tur şirketlerinin sponsorluğuna ihtiyaç duyulmaktadır. Vize ücreti 100 Dirhem'dir. (Yaklaşık 27 dolar). Vizenin süresi 30 gündür. Kişi BAE'de iken yenilenmesi sözkonusu değildir.

Transit Vizesi: Özel bir vize türüdür. Dubai Havaalanı üzerinden başka bir ülkeye transit uçuş yapan yolcular Dubai'de gezmek/konaklamak istemeleri halinde havaalanında düzenlenebilmektedir. Emirates Havayolları ile seyahat eden transit yolcular için anılan havayolu şirketinin Dubai Havalanındaki bürosunda (Emirates Desk) transit vizesi düzenlenebilmektedir. Diğer havayolu şirketleri ile uçuş yapan ve ülkeye giriş yapmak isteyen transit yolcular ise Dubai Havaalanına ulaştıklarında transit vizesi için "Marhaba Services" birimine müracaat etmeleri gerekmektedir.

Vize ile birlikte otel de tahsis edilebilmektedir. Ücret olarak; vize için 50 dolar ve bir miktar otel ücreti tahsil edilmektedir.

Ziyaret Vizesi: Dubai'ye aile ziyareti yada iş görüşmesi amacıyla gelenler için düzenlenmektedir. Dubai'de ikamet belgesi sahibi kişilerin yada Dubai'de yerleşik ve faaliyet gösteren firma ve otellerin sponsorluğu gerekmektedir. Vizenin geçerlilik süresi 60 gündür. Talep edilmesi halinde toplam 90 güne kadar uzatılabilmektedir. Seyahata çıkmadan önce, tereddüt hasıl olması halinde, ülkenin vize kuruluşu "Dubai Naturalisation and Residency Administration Department- Tel: 00 971 4 398 00 00 yada web site: www.dnrd.gov.ae" ile temasa geçilmesinde yarar bulunmaktadır.

Çalışma Vizesi

Mevzuat

İşveren-Personel arasındaki istihdama ilişkin esaslar 1980 tarihli ve 8 sayılı Federal İş Kanunu'na dayanmaktadır. Kanun'da bilahare, 1981, 1985 ve 1986 yıllarında yürürlüğe konulan Federal Kanunlar ile bazı değişiklikler yapılmıştır.

Çalışma Vizesi Prosedürü:

Yabancı bir kişinin BAE'de çalışabilmesi için BAE vatandaşı yada BAE'de yerleşik faal bir firmanın sponsorluğuna ihtiyaç bulunmaktadır. İşveren/sponsorun (employer), ilk aşamada Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı'na başvurması ve Bakanlıkta dosya açtırması gerekmektedir. Bakanlığın uygun görüşünün alınmasını müteakip, sırayla aşağıda belirtilen belgelerin düzenlenmesi gerekmektedir.

- a) İstihdam vizesi (employment visa): Göçmen İşleri Dairesi
- b) Sağlık Testi (medical test-health card): Devlet Hastanesi
- c) Çalışma Kartı (Labour Card): Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı
- d) İkamet İzni (Residence Permit): Göçmen İşleri Dairesi

İşveren-Personel uyuşmazlığında ilk başvuru mercii Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı'dır. Bakanlığın aldığı kararın tarafları tatmin etmemesi ve sorunun çözülememesi durumunda Mahkemeye başvurulmaktadır.

Oturum İzni

Bae'de İkamet (Oturum) İzni Alınması

Yabancı bir kişinin BAE'de ikamet (oturma) izni alabilmesi için; Şirketler Kanunu dahilinde şirket kurması yada İş Kanunu kapsamında ülkede yerleşik bir işverenin/firmanın sponsorluğunda istihdam edilmesi gerekmektedir. Her iki durumda da, BAE vatandaşı yada ülkede yerleşik bir firmanın sponsorluğuna ihtiyaç duyulmaktadır. Yabancı bir kişi, yerel ortak bulmaksızın BAE'de şirket kuramamaktadır. Öte yandan, serbest bölgelerde Bölge İdaresi sponsor olduğu için yerel vatandaş/sponsor gereksinimi ortadan kalkmaktadır.

İşverenin sponsorluğuna istinaden temin edilen istihdam vizesi (employment visa), çalışma ve sağlık kartı (labour and health card) sahibi yabancı kişi (employee) BAE'de ikamet vizesine sahip olabilmektedir.

Bilahare; BAE'de çalışma ve ikamet vizesine sahip yabancı bir kişi, ailesinin (eş, çocuk, anne-baba) ikametine sponsorluk yapabilmektedir. Bunun için ise en az 4 bin dirhem (1.090 dolar) aylık gelire sahip olması gerekmektedir. Asgari gelir şartı, Göçmen Bürosunun yürürlüğe koyduğu bir kuraldır.

BAE'de Yabancı Personel İstihdamı:

Mevzuat

İşveren-Personel arasındaki istihdama ilişkin esaslar 1980 tarihli ve 8 sayılı Federal İş Kanunu'na dayanmaktadır. Kanun'da bilahare, 1986 tarih ve 12 sayılı Kanun ile bazı değişiklikler yapılmıştır. İş Kanunu; iş akdi, personel ücreti, çalışma saatleri, işten ayrılma, izne ayrılma, iş güvenliği ve korunma, dosya tutulması, sağlık ve sosyal

bakım, disiplin kuralları ve iş kazalarına ilişkin esaslar ile iş teftişine dair hususları düzenlemektedir.

Personel ifadesi ile; hem yönetim hem de işçi kadrosunda istihdam edilen yabancı uyruklu çalışanı (expatriates) kastetmektedir.

- Sendika faaliyetleri ve grev yasaktır.
- Çalışma yaşı en az 15 ile sınırlandırılmıştır.
- Çalışma saatleri normalde günde 8, haftada 48 saattir.
- Çalışma Bakanlığı ile işveren adına; firmanın yerel ortağı, ulusal acenta yada yetkili temsilci muhatap olabilmektedir.
- BAE son yıllarda yürürlüğe koyduğu uygulama ile (emiratisation), özel sektör kuruluşlarında (bilhassa özel bankalarda) daha fazla BAE vatandaşı istihdam edilmesini zorlamaktadır.
- Serbest bölgeler ve bu kapsamda Dubai Jebel Ali Serbest Bölgesi; Federal Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı ve İş Kanunundan ayrı olarak kendi iş kurallarını uygulamaktadır.

İstihdam Prosedürü

Yabancı personel istihdam edilebilmesi amacıyla; ilk aşamada işveren/sponsor tarafından Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı'na başvurulması gerekmektedir. Ayrıca, yeni bir işyerinin açılmış olması, istihdam edilecek kişi ve iş için Bakanlıkta dosya açtırılması zorunludur.

İstihdam edilecek yabancı kişi için BAE'ye gelmeden önce anılan Bakanlıktan uygun görüş alınması gerekmektedir. Bakanlığın uygun görüşünün alınmasını müteakip aşağıda belirtilen göçmen (immigration) işlemlerinin yapılması gerekmektedir.

a) İstihdam Vizesi (Employment Visa)

- Sponsor (işveren-employer) istihdam vizesi için Göçmen Bürosu'na müracaat etmektedir.
- Vize başvurusunda; işçinin pasaport kopyası, BAE Büyükelçiliği ve Dışişleri Bakanlığınca tasik edilmiş belge (degree certificate), işverenin ticaret lisansı ve kurum kartı (establishment card), müracaat formu ve 200 dirhem ücret tahsil edilmektedir.
- Tanzim edilen vizenin bir örneği, yabancı işçinin ülkeye giriş yapacağı havaalanı/gümrük kapısına gönderilmektedir.

b) Sağlık Testi (Medical Test)

- İstihdam vizesine sahip olan yabancı personel BAE'ye geldiğinde sağlık testinden geçirilmekte, adına bir sağlık kartı düzenlenmektedir.
- Başvuru için; pasaport kopyası, istihdam vizesi, iki adet foto ve 500 dirhem ücret talep edilmektedir.

c) Çalışma Kartı (Labour Card)

- Sağlık kartının düzenlenmesini müteakip, Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığına Çalışma Kartı için müracaat edilmesi gerekmektedir.
- Kartın tahsisi 200 dirhem ücrete tabidir.

d) İkamet İzni (Residence Permit)

- Çalışma kartının temin edilmesinden sonraki aşama, işçi için ikamet izninin alınmasıdır. İkamet izni üç yıl için verilmektedir. Ancak, bazı durumlarda Göçmen Bürosu daha az süre için de izin verebilmektedir.
- Müracaatta 400 dirhem ücret alınmaktadır.
- Yabancı kişinin BAE'ye geldiği ilk 30 gün içinde yukarıda belirtilen işlemlerin tamamlanmasında yarar bulunmaktadır.

Personel Ve İşveren Arasında İstihdam Sözleşmesi İmzalanması (Employment Contracts)

a) Sınırlı Sözleşme (Limited/Fixed Term Contract)

- Sözleşmenin bitiş tarihi belirtilmektedir.
- Kontrat süresi 4 yıl ile sınırlandırılmıştır. Karşılıklı mutabakat ile sürenin uzatılması mümkündür.
- Taraflardan biri, sözleşme süresi sona ermeden ve Kanun'da belirtilen (120 ve 121. maddeler) mücbir durumlar haricinde bir nedenle, sözleşmeye son vermek istemesi halinde karşı tarafın zararını tazminle yükümlüdür.

b) Sınırsız Sözleşme (Unlimited Contract)

- Sözleşme, belirli bir dönemle sınırlandırılmadığından, bitiş tarihi yer almamaktadır.
- Sözleşme, taraflardan birinin 30 gün önceden ihbarda (notice) bulunması kaydıyla, sona erebilmektedir. İhbarda bulunmayan taraf, karşı tarafın uğrayacağı zararı tazminle mükelleftir.
- İstihdam edilen personel, Kanun'un 120. maddesini ihlal etmesi durumunda, işveren ihbarda bulunmaksızın çalışanın işine son verebilir.
- Kanun'un 121. maddesindeki koşulların oluşması durumunda ise, çalışan ihbarda bulunmaksızın kontratı tek taraflı sona erdirebilme hakkına sahiptir.

İstihdam Sözleşmesinde belirtilmesi gereken hususlar:

- Ücretler
- Sözleşmenin imzalandığı tarih
- Sözleşmenin başlangıç tarihi
- Sözleşmenin türü (sınırlı-sınırsız)
- İşin özelliği
- Sözleşme süresi (sınırlı kontratlar için)
- İşin yerleşik olduğu adresi

İzin Kullanımı

- **Yıllık İzin:** Personelin hizmet süresi 6 ila 12 ay arasında olması durumunda, izin hakkı ayda iki gündür. Hizmet süresinin bir yılı aşması halinde ise, yıllık izin hakkı yılda bir aydır. Hizmet süresi bir yıldan fazla olması durumunda tam maaş ödenmektedir.

• **Resmi Tatil İzinleri:** Hafta sonu tatili özel sektör için Perşembe öğleden sonra ve Cuma tam gündür. kamu daireleri Perşembe ve Cuma tam gün tatildir. Resmi tatiller, izin dışında sayılmaktadır. Bunlar; Hicri ve Miladi Yılbaşı, Ramazan ve Kurban Bayramları, Hz. Muhammed'in doğumgünü, dini kandil günleri ile ulusal kurtuluş günüdür.

• **Hastalık İzni:** İlk 15 gün tam, takip eden 30 gün için ise yarım maaş ödenmektedir. Bu süreyi aşması durumunda ise maaş kesilmektedir. Hastalığın sebebi, kişinin kendi bariz hatasından (alkolik olma) kaynaklanıyor olması halinde ise hiçbir şekilde maaş ödenmemektedir.

• **Doğum İzni:** Sadece bayanlara tanınan hak olup, eş için sözkonusu değildir. Süresi 45 gündür.

İşveren-Personel Uyuşmazlık Durumu

• İşveren-Personel uyuşmazlığında ilk başvuru mercii Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı'dır. Bakanlığa başvuru 100 dirhem ücrete tabidir.

• Bakanlığın aldığı kararın tarafları tatmin etmemesi ve sorunun çözülememesi durumunda Mahkemeye başvurulmaktadır.

İş Teftişi

• Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı'nda mezkur Kanun uyarınca faaliyet gösteren İş Teftiş Dairesi bulunmaktadır.

• İş Müfettişleri, istedikleri zaman işyerini denetleme, işvereni sorgulama ve gerekli evrakları inceleme yetkisini haizdir. İşveren ilgili evrakları Müfettişin incelemesine sunmakla yükümlüdür.

T.C. Abu Dhabi Büyükelçiliği

Tel:00 971 2 445 48 64

Faks:00 971 2 445 25 22 -

E-mail:tcadbe@eim.ae

T.C. Dubai Başkonsolosluğu

Tel:00 971 4 331 47 88

Faks:s: 00 971 4 331 73 17

E-mail:tcubkon@emirates.net.ae

T.C. Dubai Başkonsolosluğu Ticaret Ataşeliği

Tel : + 971 4 332 79 33

Fax : + 971 4 332 53 43

E-Mail : dtmdubai@emirates.net.ae

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU
FOREIGN ECONOMIC RELATIONS BOARD

TOBB Plaza TalatpaŐa cad. No:3 Kat:5 34394 Göltepe Levent İstanbul
Telefon: 0 212 339 50 00 (pbx) Faks: 0 212 270 30 92
0 212 270 41 90 (pbx) E-mail: info@deik.org.tr

Web: www.deik.org.tr

Yönetim Kurulu Başkanı: M. Rifat Hisarcıklıoğlu

İcra Kurulu Başkanı: Rona Yırcalı

Genel Sekreter: Bahri Can Çalıncıoğlu

TOBB, ASKON, GİSBİR, GYİAD, GYODER, İKV, MOSDER, MÜSİAD, TBB, TEPAV, TESK, TİM, TMB, TSRSB, TURAB, TÜGİAD, TÜGİK, TÜRKTRADE, TÜROFED, TÜRSAB, TÜSİAD, TSPAKB, TYD, UND, YASED